

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ**

Katedra pracovního práva

Diplomová práce

*SKONČENÍ SLUŽEBNÍHO POMĚRU
V PODMÍNKÁCH HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO
SBORU ČESKÉ REPUBLIKY*

Zpracoval: Mgr. Jiří Moravec
Vedoucí diplomové práce: Mgr. Bc. Ilona Kostadinovová

Plzeň 2013

Prohlášení: „prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil všechny prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým“.

Plzeň, březen 2013

.....

OBSAH:

ÚVOD.....	7
1. ZÁKON O SLUŽEBNÍM POMĚRU PŘÍSLUŠNÍKŮ BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ.....	9
1. 1. Historie služebního práva.....	9
1. 1. 1. Historická předehra.....	9
1. 1. 2. Období 1918 – 1938.....	13
1. 1. 3. Období 1938 – 1948.....	14
1. 1. 4. Období 1948 – 1989.....	15
1. 1. 5. Období 1989 – 2001.....	17
1. 1. 6. Současná podoba služebního práva České republiky.....	19
1. 1. 7. Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.....	20
2. HISTORICKÝ EXKURZ DO PŘEDCHOZÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY SKONČENÍ SLUŽEBNÍHO POMĚRU.....	22
2. 1. Zákon z roku 1914, č. 15 ř. z., služební pragmatika.....	22
3. KOMPARACE SLUŽEBNÍHO ZÁKONA SE SOUČASNOU CIVILNĚ – PRÁVNÍ ÚPRAVOU SKONČENÍ PRACOVNÍHO POMĚRU.....	26
3. 1. Předmět služebního a pracovního práva (služba jako výkon závislé práce).....	27
3. 2. Subjekty pracovního a služebního práva.....	28
3. 2. 1. Stát jako zaměstnavatel.....	28
3. 2. 2. Služební funkcionář.....	29
3. 2. 3. Příslušník jako zaměstnanec.....	30
3. 2. 4. Zvláštní ustanovení o bezúhonnosti.....	30
3. 3. Komparace obsahu skončení služebního a pracovního poměru.....	33
3. 3. 1. Společné zásady skončení pracovního a služebního poměru.....	33
3. 3. 2. Skončení pracovního a služebního poměru právním úkonem.....	35
3. 3. 3. Skončení pracovního a služebního poměru právní událostí.....	37
4. SKONČENÍ SLUŽEBNÍHO POMĚRU U HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČESKÉ REPUBLIKY.....	39
4. 1. Právní události mající za následek skončení služebního poměru.....	40
4. 1. 1. Uplynutí doby určité.....	40
4. 1. 2. Úmrtí příslušníka.....	41
4. 1. 2. 1. Nároky pozůstalých.....	41
4. 1. 3. Dosažení věku.....	43
4. 1. 3. 1. Výsluhové nároky.....	44
4. 2. Propuštění.....	45
4. 2. 1. Propuštění pro pravomocné odsouzení za trestný čin.....	45
4. 2. 2. Propuštění při použití odklonu v trestním řízení.....	48
4. 2. 3. Propuštění pro porušení služebního slibu zavrženíhodným jednáním.....	51
4. 2. 4. Propuštění při uložení kázeňského trestu odnětí služební hodnosti.....	54
4. 2. 5. Propuštění z důvodu porušení omezení.....	61

4. 2. 6. Propuštění z důvodu pozbyetí státního občanství České republiky.....	64
4. 2. 7. Propuštění pro zdravotní nezpůsobilost.....	65
4. 2. 8. Propuštění pro fyzickou nezpůsobilost.....	67
4. 2. 9. Propuštění pro odbornou nezpůsobilost.....	68
4. 2. 10. Propuštění pro osobnostní (psychickou) nezpůsobilost.....	69
4. 2. 11. Propuštění pro nezpůsobilost nebo omezenou způsobilost k právním úkonům.....	70
4. 2. 12. Společná ustanovení o nezpůsobilosti.....	70
4. 2. 13. Propuštění na žádost.....	71
5. PRÁVNÍ ÚPRAVA SKONČENÍ SLUŽEBNÍHO POMĚRU DE LEGE FERENDA.....	72
ZÁVĚR.....	76
Seznam použité literatury.....	78

ÚVOD:

Dnem 1.7. 2007 vstoupil v účinnost zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů (dále jen zákon o služebním poměru) a od té doby pro příslušníky všech bezpečnostních složek České republiky začala platit jednotná pravidla. Pro Hasičský záchranný sbor České republiky (dále jen hasičský záchranný sbor) to znamenalo završení několik desítek let trvajícího úsilí stát se platným členem bezpečnostních složek státu a členem Integrovaného záchranného systému České republiky. Od roku 2003, kdy zákon nabyl platnosti, je však podroben vytrvalé kritice celé služební obce. Nikoli zákon jako celek, který příslušníkům mimo jiné zaručuje sociální jistoty a umožňuje důstojný odchod do civilu. Kritice jsou podrobena některá sporná ustanovení, z nichž logicky nejfrekventovanější jsou ta, která upravují propouštění příslušníků ze služebního poměru.

Pokud důvodová zpráva k zákonu o služebním poměru proklamativně uvádí, že (cituji): „*služební poměr příslušníka je koncipován jako celoživotní povolání*“¹, potom musí být zřejmé, že nejenom propuštění ale jakákoli právní událost, mající za následek skončení služebního poměru, musí být velmi výrazný a silný moment v životě každého příslušníka, který službě státu obětoval „celý život“. U hasičského záchranného sboru jsem zaměstnán již 16 let a za dobu mého služebního života kolem mě „prošly“ všechny způsoby skončení služebního poměru, včetně úmrtí kolegů ve službě i mimo ni. A dodávám, že každý konec služebního poměru je silným momentem nejen v životě příslušníka, který končí ale i v životech všech jeho kamarádů a kolegů kteří s ním strávili svou „třetinu života“².

Přesto, že důvod výběru tématu této práce bych mohl vyčerpat předchozím odstavcem, jsem hotov předložit další dva důvody výběru. V první řadě, pro každého studujícího příslušníka bezpečnostních sborů je osobní sejetí se služebním právem vždy důvodem a lákavou výzvou vybrat si jako téma své akademické práce určitý úsek služebního zákona. Zpracovat úsekovou problematiku zákona o služebním poměru pro mě tedy znamená příhodnou možnost spojit příjemné s užitečným. Jinými slovy - ve svém pracovním postavení beru tuto diplomovou práci nejen jako nutné splnění studijní povinnosti ale zároveň jako možnost dalšího využití k vlastním služebním účelům. Za

¹ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů České republiky, v platném znění.

² Tzv. „třetina života“ je termín užívaný výjezdovými hasiči v třísměnné službě.

druhé - po pečlivém zkoumání všech archivů a databází jsem zjistil, že toto téma nebylo ještě nikým zpracováno. Přesněji – nebylo zpracováno s přihlédnutím k podmínkám hasičského záchranného sboru, které se - ač v odstínech, přesto odlišují. Podchycení těchto odlišných nuancí je v konkrétních kapitolách zmiňováno. Základním zadáním této práce je tedy podat ucelený přehled o podmínkách a způsobech skončení služebního poměru příslušníků bezpečnostních složek České republiky s přihlédnutím ke specifikám Hasičského záchranného sboru České republiky. Vzhledem k tomu, že před vstupem do hasičského záchranného sboru jsem se 7 let pohyboval v „prostoru“ civilních pracovně právních vztahů, zaujala mě logicky myšlenka srovnání institutu veřejnoprávní úpravy služebních poměrů s civilní úpravou poměrů zaměstnaneckých. Jakkoli je totiž zákonem o služebním poměru deklarována definitivní a úplná legislativní oddělenost od soukromoprávních zaměstnaneckých poměrů upravených zákoníkem práce, lze v obou právních úpravách překvapivě vysledovat jednotící znaky počínaje společnými zásadami a konče téměř doslovnou podobností některých ustanovení. Dalším cílem této práce je tedy komparativní metodou extrahovat některé zásadní instituty společné jak právní úpravě soukromoprávní, tak úpravě veřejnoprávní.

Diplomová práce je segmentována do tří tematických bloků, z nichž každý se dále dělí na dvě části. První část historického bloku je vedena propedeutickým cílem fixovat jednotlivá období vývoje služebního práva na českém území od středověku do roku 2003, kdy vstoupil v platnost zákon o služebním poměru. Druhá část historického bloku je pojata jako historický exkurz do vybrané právní materie, která jako první na našem území zásadně determinovala další vývoj služebního práva – zákona č. 15/1914 ř. z., zákona o služebním poměru státních úředníků a státních sluhů, služební pragmatika. Druhý blok se z metodologického hlediska členění na části komparační a kompilační. Část komparační sleduje shodné zásady a prvky zaměstnaneckých a služebních poměrů v případě jejich skončení. Část analyticko – kompilační, obsahující jádro materie, koveruje předmětnou problematiku detailním tříděním a popisem skončení služebního poměru *de lege lata*, s částečnými autorskými vklady bez projevů osobního sepejetí s touto materií. Závěrečný blok je pojat jako čistě autorský komprimát, přesouvající předmětnou problematiku do části návrhové, která má za úkol jednak zprůhlednit a identifikovat problematické aspekty zákona o služebním poměru, jednak doporučit návrhy právní úpravy *de lege ferenda*. Samotný závěr je pak ponechán volným úvahám nad splněním zadaných cílů, autorův přínos a hodnocení současných trendů.

1. ZÁKON O SLUŽEBNÍM POMĚRU PŘÍSLUŠNÍKŮ BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ

Pro úvodní uchopení tématu bude nezbytné vymezit a definovat dva základní pojmy, těmi jsou státní služba a služební poměr. Definice těchto dvou konceptů může být pojata velmi široce a dlužno říci, že z per jednotlivých autorů vychází nejednotně. Vzhledem k tomu že úkolem této práce není najít nejvhodnější pojetí, pro naše účely tedy zcela postačí akcentovat lingvistický výklad sousloví státní služba, z čehož plyne jednoduchý postulát, že služební poměr je osobní závazek jednotlivce vykonávat práci (službu) ve prospěch státu, přičemž státní služba je oním příhodným výrazivem vykonávané činnosti. Soubor právních norem upravujících státní službu nebo služební poměry pak můžeme vhodně nazvat "služební právo".

1. 1. Historie služebního práva

1. 1. 1. Historická předehra

V souvislosti s bádáním po stopách pramenů služebního práva můžeme narazit na nepřeberné množství monografií či akademických prací zabývajících se historií služebního poměru, potažmo státní služby. Typická je jejich roztržitost a předložit jejich vyčerpávající přehled - nemluvě o edici textů - je ve vymezeném rámci této práce nemožné. Většina publikací, které se zabývají historií služebního práva, svůj výchozí historický bod povětšinou usazují do období první republiky, potažmo do období po tzv. rakousko - uherském vyrovnání r. 1867. Nicméně přímá souvislost služebního práva se službou pro stát (reprezentovaný ve středověku monarchou) mi dovoluje zaujmout poněkud originálnější postoj a vyslovit myšlenku, že právní úpravu služebního poměru na území České republiky lze historicky zasadit do doby daleko starší. Při nutném, leč zajímavém „brodění“ skrze historicko-právní materii předmětu „České a Československé právní dějiny“ lze narazit na pozoruhodnou zmínku³ o nejstarším známém českém zákoníku „Statuta Konrádova“ (*iura ducis Ottonis*), který

³ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, s 26. ISBN 80-720-1433-1.

kromě jiného upravoval i „domácí postavení českého bojovnictva a ochranu obyvatelstva proti přehmatům úředníků hradských“⁴. Konrád II. Ota (1140 – 9. září 1191 u Neapole) byl český kníže a markrabě moravský a pocházel z dynastie Přemyslovců. Doslovné znění Statut se nám bohužel nezachovalo, naštěstí jsou nám známy z tzv. konfirmací pro moravské úděly⁵. V originále latinsky psaný zákoník jsem zařadil na historické první místo především proto, neboť je v něm poprvé ve vztahu k českému (přemyslovskému) státu v přeneseném významu zmíněna právě státní služba (budeme-li postulovat monarchu jako stát). Text listiny by si jistě zasloužil podrobnějšího komentáře, pro účely této práce zmíním pouze v nástinu, že poprvé ve vztahu k přemyslovskému státu je v něm upraveno (kromě jiného) majetkové právo českých bojovníků - "výsluha", a že poprvé v historii se tato držba výsluh stává dědičnou (po smrti držitele se nevrací panovníkovi). Řečeno dnešním jazykem - tehdejší právní úprava posílila právní jistoty knížecích družiníků. Moudrý a logicky uvažující středověký panovník totiž věděl, že knížecí družinu si nejlépe připoutá, když nebude spoléhat pouze na srdečný vztah svých družiníků ke státu. Pro stabilitu feudálního státu mělo výsluhové zřízení zásadní význam: od závazku osobního k panovníkovi se přechází k závazku věcnému a vrstva velmožů získává podstatný zájem na existenci a bezpečnosti českého státu⁶.

Státnickou moudrost a logiku musíme ponechat monarchům po celé feudální období, kdy se z členů královské družiny po přeměně držby půdy do dědičného vlastnictví stala postupně privilegovaná vrstva společnosti. Právní vztahy mezi nimi a panovníkem upravovalo tzv. "šlechtické právo" – souhrn právních norem obsahujícím též normy ústavo právního charakteru. Šlechtické, nebo též zemské právo nebylo zprvu kodifikováno, lze jej však porůznu nalézat ve formě tzv. soukromých sepsání práva - právních knih⁷, např. nejstarší Rožmberská kniha (14. st. - autorem "asi" Petr z Rožmberka), Práva zemská česká Ondřeje z Dubé (okolo r. 1400) nebo Knihy devatery Viktorína Kornela ze Všehrd (konec 15. až poč. 16 st.). Kodifikace se zemské právo dočkalo až roku 1500 tzv. Zemskými zřízeními, které pro jednotlivé země nahrazovaly zemské obyčeje a roztříštěnou právní úpravu, do té doby zahrnutou pouze do právních

⁴ OTTO, Jan. Ottův slovník naučný: Illustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Dvacátýčtvrtý díl. Staroženské - Šyl. fotoreprint pův. vyd. Praha: Paseka;Argo, 2001, 901 s. ISBN 80-720-3367-0.

⁵ <http://leccos.com/index.php/clanky/statuta-konrada-2-oty>

⁶ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, s 27. ISBN 80-720-1433-1.

⁷ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, s 28. ISBN 80-720-1433-1.

knih. Pro české země je nutno vzpomenout první významnou kodifikaci Vladislavské zřízení zemské vydané v r. 1500 za vlády Vladislava II. Za zmínku stojí, že tato zřízení upravovala např. stálou výplatu důchodového "nejvyšších, vyšších a menších zemských úředníků"⁸.

Postava panovníka jako ústřední symbol státní moci je tradičně charakterizovaná i pro epochu absolutismu. Vedle důležitosti dvora, armády a církve vystupuje do popředí i důležitost správního aparátu, která se naplno projevuje v období tzv. absolutismu osvíceného, jehož rakouská forma - josefinismus - nutně zasáhl i české území. Mezi nejdůležitější reformy týkající se státní služby je třeba zmínit reformy z let 1783 – 1784 kdy byl prosazen jednotný ráz česko rakouské správy. Všichni úředníci byli placeni státem, bylo od nich požadováno zvláštní vzdělání a u každého uchazeče o úřad státního zaměstnance povinná praxe 1 rok. Reforma položila zároveň základy úředního postupu přes jednotlivé příčky složitého úřednického aparátu, který se stal pro rakouské správní úřady pověstný. Státní zaměstnanci museli být především katolického vyznání (změnu přinesl až toleranční patent), museli vést zbožný život a nesměli být svobodnými zednáři⁹. V souvislosti s nosným tématem diplomové práce cítím potřebu zmínit, že zvláštní důraz byl kladen na pilnost státních zaměstnanců, kterým v případě "ztráty pilnosti", hrozilo propuštění. Pastýřský list Josefa II (4. 12. 1783) ukládal státním zaměstnancům byrokratickou horlivost a oddanost státu a měl být jakousi chartou státních úředníků. Lze ho též považovat za vyznání víry v sílu státu za jehož prvního úředníka a služebníka se sám panovník považoval. Byrokratická horlivost měla sloužit centralismu, státní uniformitě, absolutismu a všemohoucnosti státu¹⁰.

Jedním z nejpálčivějších problémů té doby byly rozsáhlé noční požáry na území habsburské monarchie¹¹. Zásadním historickým fragmentem upravujícím likvidaci katastrofálních požárů, je požární řád Josefa II., pro Čechy vydaného 15. července 1785. V první polovině 19. století se stále častěji objevovaly plány, jak organizovat boj s požáry, aby jejich hašení bylo účinnější. Ve velkých městech, zejména v Praze, sílily

⁸ GLUECKLICH, Julius. *Nová redakce zemského zřízení království českého*. Brno: Nakladatelství, 1936, s. 136.

⁹ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, s. 28. ISBN 80-720-1433-1.

¹⁰ KOSATÍK, Pavel. *České okamžiky*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2011, 275 p., 8 leaves of plates. ISBN 80-721-5413-3.

¹¹ SZASZO, Zoltán. *Stručná historie profesionální požární ochrany v českých zemích*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2010, 306 s. ISBN 978-80-86640-60-0.

názory, že by město mělo mít stálé "služebníky k hašení". Tito, s nadsázkou řečeno, předchůdci hasičů ve služebním poměru se zprvu rekrutovali z tovaryšů a různých řemeslníků majících zkušenosti s ohněm, např. z kovářů, zvonářů nebo zámečnicků. Jejich služba začínala od páté hodiny odpolední do šesté hodiny ranní, velel jim komisař a na jejich činnost dozírali magistrátní úředníci¹².

Jak vidno, rakouská byrokracie postavila pro státní službu pevné základy po všech směrech. Základy v podobě hierarchického uspořádání, specializace funkcí, objektivních předpokladů pro výkon správy a činností podle pevných pravidel. Tyto charakteristické znaky přešly i do historicky nejvýznamnějšího období rakouského císařství a soustátí Rakousko - Uherska. Budování profesionálních a dobrovolných hasičských sborů si vyžádalo konkrétnější právní úpravu požární ochrany. Pro Čechy byl dne 25. května 1876 vydán (cituji): "*zákon č. 45 Českého zemského zákoníku, kterýmž se vydává řád policie v příčinách ohně pro království České*"¹³. Uvedený zákon upravoval činnost v oblasti požární ochrany i po vzniku Československé republiky v roce 1918 a byl zrušen až protektorátním vládním nařízením č. 30/1942 ze dne 18. prosince 1941, o věcech požární ochrany.

Samozřejmě že nejenom hasičské sbory, ale celá státní služba pro své další fungování potřebovala další profesionalizaci státní správy, která vyústila v přijetí zákona ze dne 25. ledna 1914, č. 15 ř. z., o služebním poměru státních úředníků a státních sluhů ("služební pragmatika"). Nutno podotknout, že v nezměněné podobě přešel tento zákon i do právního řádu nově vzniklého Československého státu v r. 1918 a některá ustanovení platila až do roku 1950. Služební pragmatika znamenala v té době revoluci na poli služebního práva, neboť úředníci měli díky tomuto zákonu na tu dobu nevídanou stabilitu zaměstnání, jistotu zvyšování platu, výslužné a postup do vyšších tříd¹⁴. Tato jistota byla ovšem na druhou stranu vykoupenu výrazným omezením realizace některých jejich občanských práv a svobod¹⁵ a velkou mírou kázeňské odpovědnosti.

¹² SZASZO, Zoltán. *Stručná historie profesionální požární ochrany v českých zemích*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2010, s 124. ISBN 978-80-86640-60-0.

¹³ SZASZO, Zoltán. *Stručná historie profesionální požární ochrany v českých zemích*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2010, s 17. ISBN 978-80-86640-60-0.

¹⁴ Viz § 49 a 50 Zákon č.15/1914, č. ř. z., služební pragmatika.

¹⁵ Zákaz sdružování ve spolcích, oznamovací povinnost při sňatku, zákaz jiné výdělečné činnosti

1. 1. 2. Období 1918 – 1938

Základním právním předpisem v oboru státní služby zůstal po celé předmnichovské Československo zákon č. 15/1914 (služební pragmatika). Recepční zákon ponechal v platnosti i předchozí zákony upravující otázky týkající se požární ochrany. S ohledem na jejich čistě odborný obsah, který nebyl v rozporu s vizemi nově vzniklého státního útvaru, mohli zůstat v platnosti až do německé okupace. Všechny úřady, vykonávající ve vztahu k bezpečnosti osob místní policii jako dozorovou činnost, mohli vydávat vůči povinným subjektům úřední příkazy¹⁶. Při dodržování pravidel požární bezpečnosti i dalších povinností v oboru požární ochrany, vyplývajících z platných právních předpisů, se ustálil název "Požární policie"¹⁷.

Služební právo vykazovalo znaky kariérního systému, především: veřejnoprávní služební poměr ke státu založený jmenováním, trvalost a zásadní nezrušitelnost služebního poměru (tzv. definitiva) a zaručený platový postup. Ústavní listina přikazovala veřejným zaměstnancům, aby dbali v úřední činnosti ústavních a jiných zákonů. Vyžadovala se věrnost a poslušnost vládě, výkon služby s vynaložením všech sil a se vši horlivostí, nestranný, svědomitý a nezištný. Úředník měl být vždy pamětliv hájení veřejných zájmů. Povinnosti státního úředníka v zájmu vážnosti služebního postavení (a s ohledem na stát jako výsostného zaměstnavatele) prostupovaly i do soukromí úředníků (povinnost chovat se náležitě i mimo službu, zákaz účasti ve spolicích, jejichž snahy nebo způsoby by se přičily povinnostem úředníka, povinnost hlásit uzavření sňatku). Za porušení služebních nebo stavovských povinností mohl představený uložit pořádkový trest (výstraha, pokuta), nebo cestou disciplinárního řízení disciplinární trest (jako důtka, pozastavení platového postupu a konečně nejtěžší disciplinární trest – propuštění ze služby).

Hlavní výhodou státní služby byla jistota skýtaná definitivním služebním poměrem. Některé další výhody týkající se podmínek služby a sociálního zabezpečení, především pak platový systém, měly zajišťovat loajalitu zaměstnanců ke státu, zájem setrvat v jeho službách a chovat se a jednat v souladu s jeho požadavky. Opatření ve státní službě v prvních letech ČSR se týkala některých skupin zaměstnanců, mj.

¹⁶ SZASZO, Zoltán. *Stručná historie profesionální požární ochrany v českých zemích*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2010, 306 s. ISBN 978-80-86640-60-0.

¹⁷ Obdobně existoval název "policie" i pro další úřední dozorové činnosti, např. stavební policii.

zajištění legionářů. Pozoruhodné je, že už v r. 1924 bylo nutno přikročit k reorganizaci z úsporných důvodů vyvolaných rozrůstáním veřejné správy a jejich zaměstnanců¹⁸.

1. 1. 3. Období 1938 – 1948

Nacistická okupace rozvrátila státní službu zejména odstraňováním politicky nespolehlivých českých zaměstnanců (na čelném místě bývalých legionářů) především z vedoucích míst, rasovým pronásledováním židovských spoluobčanů a nuceným pracovním nasazováním úředníků v říši nebo do vojensky důležitých odvětví v tzv. protektorátu. Právní úprava státní služby byla doplněna o tendenční ustanovení "krve a půdy", na jejichž základě byla stíhána tzv. protistátní činnost státních zaměstnanců. Mnichovská dohoda podepsaná 29. září 1938 a po ní následující události velmi rušivě zasáhli i do činnosti profesionální požární ochrany. V září 1938 podstatná část členů profesionálních jednotek nastoupila vojenskou službu a další byli odvedeni po vyhlášené mobilizaci dne 23. září 1938. Dne 15. března obsadila naše území německá vojska a byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava. Docházelo k zatýkání obyvatel a samozřejmě se to dotklo i členů požární policie.

Z pozice hasičů té doby bylo nejdůležitějším právním předpisem vládní nařízení ze dne 18. prosince 1941 č. 30/1942 Sb., o věcech požární ochrany a zrušilo předchozí tři zemské zákony, které platily více než 60 let. Árijský základ předpisu je zřejmý z faktu, že hasiči nesměli být židé¹⁹. Úkolem hasičů byla, kromě zdolávání požárů, i likvidace jiných veřejných stavů nouze a při těchto zásazích hasičům náležela policejní oprávnění. Odborným dohledem v oboru požární ochrany byl ministr vnitra, jehož výkonným orgánem byl hlavní požární ředitel, jako protektorátní zaměstnanec. V období války, zejména na konci, docházelo k častému bombardování a hasiči byli proto v nepřetržité službě často několik desítek hodin. Kromě hašení požárů vyprošťovali lidi zavalené ve zbořených domech a krytech. Bohužel, můj útvar si nese do dnešních dnů i smutné stigma z té doby, neboť druhá četa z pražské centrály asistovala při obléhání Heydrichových atentátníků v kostele v Resselově ulici.

¹⁸ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xxxiv, s 499. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-1792-543.

¹⁹ SZASZO, Zoltán. *Stručná historie profesionální požární ochrany v českých zemích*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2010, s 160. ISBN 978-80-86640-60-0.

Po válce bylo nutno zrušit okupační opatření odporující československému právu a napravit v mezích možností křivdy způsobené okupační mocností. Dekrety prezidenta republiky²⁰ došlo k odškodnění zaměstnanců, kteří utrpěli újmu v souvislosti s politickými poměry za okupace na právech a nárocích ze služebního poměru, resp. k jejich reaktivaci a renominaci, a k očištění veřejné správy od osob, které kolaborovaly s okupanty. Úkoly státu se v tomto období zaměřovaly především na udržování veřejného pořádku a bezpečnosti, včetně bezpečnosti protipožární. Byl vydán výnos Ministerstva vnitra z 24. září 1947 č. 1200-19/9-472-Vb/2 Organizace a výkon veřejné požárně bezpečnostní služby u Sboru národní bezpečnosti, který řešil přidělování důstojníků nebo gážistů SNB mimo službu do funkcí požárních inspektorů, zvláště školených a vycvičených pro veřejnou požární službu, k oblastním velitelstvím SNB. Profesionálním požárním jednotkám se v tomto období začalo říkat Stráž požární bezpečnosti.

1. 1. 4. Období 1948 – 1989

Období totality znamenalo mimo jiné "zestátnění" veřejné služby a cílené podřízení státní správy ideologii a politice vládnoucí komunistické strany. Dochází k čistkám státního aparátu a jeho doplňování „uvědomělými kádry s odůvodněním třídní a politické spolehlivosti. Krátce po únoru 1948 v rámci tažení proti privilegiím „bílých límečků“ začíná docházet k likvidaci „služebního práva“²¹. Desetitisíce úředníků byly převedeny do výroby. Kádrová politika založená na politických prověrkách a na systému nomenklaturních funkcí nahrazuje dosavadní fungující demokratické instituty státní služby. Vedoucí funkce a funkce na vyšších stupních služební hierarchie byly obsazovány členy strany, nebo pracovníky prověřenými stranickými sekretariáty.

V r. 1950 zákonem o pracovních a platových poměrech státních zaměstnanců a tzv. soudcovským zákonem²² byly právní poměry zaměstnanců ve státní správě a v justici převedeny do obecného pracovněprávního režimu s nepostradatelnými

²⁰ Dekret prezidenta republiky č. 59/1945 Sb., jímž se zrušují jmenování veřejných zaměstnanců z doby nesvobody, a Dekret prezidenta republiky č. 105/1945 Sb., o očištných komisích pro přezkoumání činnosti veřejných zaměstnanců.

²¹ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xxxiv, s 506. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-1792-543.

²² Zákon č. 66/1950 Sb. a zákon č. 67/1950 Sb.

odchylkami. Přijetím zákoníku práce byl dovršen proces unifikace zaměstnaneckého práva. Příslušníci hasičstva z povolání byli státními zaměstnanci, kteří nebyli ve služebním poměru a jejichž pracovní a platové podmínky od této doby upravoval výše zmíněný zákon. Další podrobnosti upravovaly předpisy nižší právní síly vydané na základě zmocnění v tomto zákoně. Takovým předpisem byla vyhláška Ministerstva vnitra č. 206/1951 Ú.l., o pracovních a platových poměrech příslušníků veřejných požárních sborů z povolání a příslušníků velitelství požární ochrany²³. Hasičem z povolání se podle uvedeného předpisu mohl stát pouze československý občan, který byl státně spolehlivý, bezúhonný, tělesně a duševně způsobilý pro vykonávané činnosti, měl potřebnou politickou a odbornou způsobilost, vykonal vojenskou službu podle branného zákona a nejméně po dobu dvou let pracoval ve výrobě.

Služební poměry příslušníků ostatních bezpečnostních a ozbrojených sborů, justice a některých služeb (např. zdravotnictví) byly taktéž řešeny formou odklonů od zákoníku práce. Tak například služební poměr příslušníků Sboru národní bezpečnosti byl na dlouhou dobu rámcově upraven zákonem č. 76/1959 Sb., o některých služebních poměrech vojáků. Vzájemná práva a povinnosti příslušníků upravovaly interní akty vydávané ministrem vnitra. Zkvalitnění právní úpravy služebního poměru (přes jisté nedostatky, zejména nedůsledné oddělení od civilního práva) přinesl až zákon č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sboru národní bezpečnosti, který byl reakcí na kodifikaci "socialistického" pracovního zákonodárství²⁴.

Koncem roku 1975 se obě republikové vlády usnesly, že je nutné přikročit k řešení otázek a problémů požární ochrany přípravou nového zákona²⁵. Po dlouhých deseti (!) letech příprav a důsledné práce se podařilo vytvořit velice důkladně propracovaný a na všech úrovních projednaný návrh zákona. Ten úspěšně prošel schvalovacími orgány obou ministerstev vnitra, vládními legislativními orgány a byl schválen vládami ČSR a SSR. Česká národní rada návrh zákona schválila dne 17. prosince 1985 jako zákon číslo 133/1985 Sb., o požární ochraně. Zákon nabyl účinnosti 1. července 1985 a o jeho kvalitě svědčí zkušenost, že "přežil" události roku 1989 i

²³ SZASZO, Zoltán. *Stručná historie profesionální požární ochrany v českých zemích*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2010, 306 s. ISBN 978-80-86640-60-0.

²⁴ Viz zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce v tehdy platném znění.

²⁵ SZASZO, Zoltán. *Stručná historie profesionální požární ochrany v českých zemích*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2010, 306 s. ISBN 978-80-86640-60-0.

změnu koncepce záchranné činnosti v roce 2001, a že se změnami provedenými v pozdějších letech platí do současné doby.

Během přípravy zákona, k 1. lednu 1985 došlo k závažné události, která podstatně ovlivnila řešení pracovních vztahů profesionálních příslušníků požární ochrany zařazených v orgánech státní správy. Několikaleté úsilí o to, aby tito příslušníci byli zařazeni do režimu služebního poměru, slavilo částečný úspěch. Zákonem č. 111/1984 Sb., o prodloužení základní výměry dovolené na zotavenou a doplnění § 5 zákoníku práce, se podařilo pro hasiče získat v některých exponovaných otázkách pracovního poměru odchylku od zákoníku práce. S ohledem na specifické podmínky služby byla zkušební doba při přijetí příslušníků prodloužena až na šest měsíců. Po přijetí skládal příslušník slib a jeho odmítnutí nebo odnětí hodnosti bylo důvodem k okamžitému zrušení pracovního poměru. Odejmout hodnost příslušníkovi bylo možné, pokud se dopustil jednání, jež bylo v příkrém rozporu (cituji): "s požadavky na něj kladenými"²⁶.

1. 1. 5. Období 1989 – 2001

Reforma veřejné služby po listopadu 1989 spočívala v podstatě v omezených personálních změnách a dílčích aktivitách v oblasti vzdělávání. Zákoník práce byl doplněn o několik povinností a omezení týkajících se mj. pracovníků veřejné správy. Právní reforma v oblasti veřejné služby po r. 1989 nešla cestou rámcové právní úpravy²⁷. Naopak postupně byly upravovány právní poměry soudců, státních zástupců, policistů, příslušníků BIS, vojáků z povolání aj. Místo Sboru požární ochrany vznikl dnem 1. ledna 1995 Hasičský záchranný sbor České republiky. Pracovních právních vztahů jeho příslušníků byly nadále upraveny odchýlně od zákoníku práce. Zákon zavedl nový institut, a to ozdravný pobyt v trvání 14 kalendářních dnů v kalendářním roce, na který vznikl nárok příslušníkům starším 40 let, kteří vykonávali zvlášť obtížnou nebo zdraví škodlivou práci nebo byli příslušníci Hasičského záchranného sboru ČR po dobu nejméně 10 let. Zákon rovněž odlišil občanské zaměstnance, na které se nevztahovali

²⁶ SZASZO, Zoltán. *Stručná historie profesionální požární ochrany v českých zemích*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2010, 306 s. ISBN 978-80-86640-60-0.

²⁷ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xxxiv, s 506. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-1792-543.

odchyly pracovně právních vztahů od zákoníku práce a nenáležel jim stejnokroj a hodnotí²⁸.

I v úpravě služebního poměru došlo k mnoha změnám. Přípravy kodifikace nového zákona o služebním poměru byly započaty už v roce 1990²⁹. V roce 1992 došlo k rozdělení se Slovenskou republikou, společné práce na rekodifikaci byly zastaveny a "odkázány" legislativním institucím jednotlivých zemí. V české republice byl ve výsledku přijat zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie české republiky, který se však nezbavil zátěže předchozího zákona³⁰ - zejména prorůstání smluvních prvků do služebního poměru a nežádoucí přiblížení služebního práva k úpravě pracovního poměru. Tímto zákonem byly původně upraveny služební poměry příslušníků Policie České republiky a Vězeňské služby.

Hasičský záchranný sbor České republiky a Celní správa České republiky, jejichž příslušníci zůstávali nadále v pracovním poměru, se každý "na vlastní pěst" pokoušely o změnu tohoto stavu. Úspěšnější byla Celní správa, neboť byla podřízena Ministerstvu financí a náklady na převedení několika tisíc příslušníků z pracovního do služebního poměru tvořily hlavní překážku realizace uvedené změny. Nejdříve se proto našly prostředky pro celníky, kteří zákonem č. 113/1997 Sb., celní zákon, vstoupili ke dni 1. července 1997 do služebního poměru. Od toho dne byl Hasičský záchranný sbor České republiky poslední bezpečnostní složkou, jejíž příslušníci zůstali nadále v pracovním poměru. Tento pracovně právní stav hasičů trval až do 1. ledna, kdy byl zákonem č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, zřízen služební poměr i příslušníkům tohoto bezpečnostního sboru. Současně byly zrušeny všechny odchylky v pracovně právní oblasti podle § 5 zákoníku práce a všechny další odchylné úpravy od pracovního poměru určené pro tuto skupinu zaměstnanců. Završila se tak etapa vytrvalé snahy o dosažení tohoto cíle, trvajícího více než 30 let³¹.

²⁸ SZASZO, Zoltán. *Stručná historie profesionální požární ochrany v českých zemích*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2010, 306 s. ISBN 978-80-86640-60-0.

²⁹ TOMEK, Petr. *Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů*. 2012. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. 2. aktualizované vydání. s 9. ISBN 978-80-7263-752-2.

³⁰ Zákon č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sboru národní bezpečnosti, v tehdy platném znění. Viz předchozí odstavce

³¹ SZASZO, Zoltán. *Stručná historie profesionální požární ochrany v českých zemích*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2010, 306 s. ISBN 978-80-86640-60-0.

1. 1. 6. Současná podoba služebního práva České republiky

Tato kapitola slouží k dokreslení faktu, že značná legislativní roztržitost neexistovala pouze na poli bezpečnostních složek, ale panovala (a v podstatě stále panuje) napříč celou veřejnou správou. Jak bylo zmíněno výše, již v minulosti byly právní poměry různých organizačních složek státu upravovány odlišně. Tento přístup se také odrazil v Ústavě ČR, která jediným kruciólním článkem stanoví, že (cituji): "*Právní poměry státních zaměstnanců v ministerstvech a jiných správních úřadech upravuje zákon*"³². Ústava dále nestanoví výslovně, jaká má tato právní úprava být. Zmíněnou roztržitostí došlo k tomu, že služební poměr je upraven pro různé segmenty veřejné správy odlišně. V zásadě dělíme služební poměry na služební poměry příslušníků bezpečnostních složek a ozbrojených sil a služební poměry civilních zaměstnanců státu. Český právní řád zná v současné době čtyři rozdílné zákony upravující různé služební poměry:

- 1) Služební poměr příslušníků bezpečnostních sborů podle zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.
- 2) Služební poměr vojáků z povolání podle zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání.
- 3) Služební poměr úředníků územních samosprávných celků, který se řídí sice stále zákonem č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, avšak s odchylkami stanovenými zákonem č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- 4) Služební poměr státních zaměstnanců ve správních úřadech podle zákona č. 218/2002 Sb., o službě státních zaměstnanců ve správních úřadech a o odměňování těchto zaměstnanců a ostatních zaměstnanců ve správních úřadech (služební zákon).

K poslednímu zákonu je třeba dodat, že má účinných pouze několik ustanovení a jeho plná účinnost byla opakovaně odkládána. Poslední novela provedená zákonem č. 445/2011 Sb. odložila plnou účinnost zákona č. 218/2000 Sb. na 1. 1. 2015 a v

³² Viz čl. 79 odst. 2 zákona ČNR č. 1/1992 Sb., Ústava České republiky, v platném znění.

současné době není jisté, zda plné účinnosti někdy nabude³³. Tuto skutečnost signalizuje i fakt, že vláda schválila³⁴ dne 31. 8. 2011 věcný záměr zákona o úřednících a zaměstnancích veřejné správy a o vzdělávání ve veřejné správě, který by měl nově upravit pracovní poměry státních zaměstnanců, jakož i úředníků samosprávy, čímž by logicky došlo i k derogaci třetího zákona uvedeného výše.

1. 1. 7. Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů

Již bylo zmíněno, že ke dni přijetí zákona o služebním poměru byla právní úprava jednotlivých bezpečnostních sborů značně roztříštěná³⁵. Problematika služebního poměru byla upravena pro příslušníky Policie České republiky, Hasičského záchranného sboru České republiky, Vězeňské služby České republiky a Celní správy České republiky zákonem č. 186/1992 Sb. o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, ve znění zákona č. 555/1992 Sb., zákona č. 590/1992 Sb., zákona č. 26/1993 Sb., zákona č. 326/1993 Sb., zákona č. 40/1994 Sb., zákona č. 33/1995 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 160/1995 Sb., zákona č. 111/1998 Sb., zákona č. 155/2000 Sb., zákona č. 460/2000 Sb. a zákona č. 265/2001 Sb. Pro potřeby příslušníků Hasičského záchranného sboru České republiky byla navíc dopracována v zákoně č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů a pro příslušníky Celní správy České republiky v zákoně č. 13/1993 Sb. celní zákon, ve znění zákona č. 35/1993 Sb., zákona č. 113/1997 Sb., zákona č. 63/2000 Sb. a zákona č. 256/2000 Sb. Pro příslušníky Bezpečnostní informační služby byla zakotvena v zákoně č. 154/1994 Sb. o Bezpečnostní informační službě, ve znění zákona č. 160/1995 Sb. a zákona č. 155/2000 Sb.

Tento legislativní kolot pracovních právních vztahů příslušníků bezpečnostních sborů vyvolával neustálé problémy, zejména v dodržování uniformity mezi

³³ DOLEŽAL, T. K účinnosti Zákona č. 218/ 2002 Sb., o službě státních zaměstnanců ve správních úřadech a o odměňování těchto zaměstnanců a ostatních zaměstnanců ve správních úřadech (služební zákon). Právní rozhledy. 2011, roč. 2011, č. 18.

³⁴ Usnesení vlády České republiky k věcnému záměru zákona o úřednících a zaměstnancích veřejné správy. In: 647/2011. 2011. Dostupné z: [http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/3C49F37A002BD5DBC12579040032E2F3/\\$FILE/647%20uv110831.0647.pdf](http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/3C49F37A002BD5DBC12579040032E2F3/$FILE/647%20uv110831.0647.pdf)

³⁵ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů České republiky, v platném znění.

bezpečnostními sbory. Proto logicky sílily tlaky na potřebu vydání jednotné pracovní právní normy pro všechny bezpečnostní sbory. To se stalo dne 23. září 2003, kdy byl Parlamentem České republiky schválen zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

Nový zákon definuje činnosti, které jsou výkonem služby, upravuje znění služebního slibu, zavádí systemizaci služebních míst schvalovaných vládou a pověřuje Ministerstvo vnitra vedením evidence volných služebních míst, zrušuje plánované hodnosti a jmenování a povyšování do hodností. Místo toho zavádí služební hodnosti podle tarifních tříd s požadavkem na minimální stupeň vzdělání a praxe a upravuje hodnostní označení. Zavádí se služební poměr na dobu určitou s požadavky složení zkoušky do tří let od vzniku pracovního vztahu a stanovují se požadavky na zdravotní, osobnostní a fyzickou způsobilost uchazečů o přijetí do služebního poměru. Zákon pro skončení služebního poměru stanovuje maximální věkovou hranici 65 let. Upravuje povinnosti příslušníka, služební kázeň, kázeňské odměny, přestupky a tresty. Podrobně upravuje péči o příslušníky oproti předchozímu stavu, definuje diskriminaci a sexuální obtěžování a zvyšuje rozsah odsloužené doby pro vznik nároku na ozdravný pobyt na 15 let. Upravuje služební příjem při výkonu služby a při zařazení do zálohy s přihlédnutím ke službě přesčas v rozsahu 150 hodin bez odměny, naturální náležitosti a náhrady cestovních výdajů. Stanovuje výši odchodného a zavádí výsluhový příspěvek. Řízení o kázeňském přestupku a o jednání, které má znaky přestupku přesouvá do kompetence služebního funkcionáře.

Zákon je významný i z toho důvodu, že upravuje působnost odborové organizace a vyššího odborového orgánu, uzavírá kolektivních dohod, ochranu odborových funkcionářů a zabezpečení činností odborových organizací. Jde skutečně o závažné záležitosti vyvolávající do té doby rozpory mezi vedením hasičského záchranného sboru a představiteli odborového svazu hasičů.

2. HISTORICKÝ EXKURZ DO PŘEDCHOZÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY SKONČENÍ SLUŽEBNÍHO POMĚRU

Na úvod krátké shrnutí vývoje služebního práva. Bylo již řečeno, že první skutečně řádnou právní normou upravující služební poměry byl zákon z roku 1914, č. 15 ř. z.. Přes postupnou evoluci, směřující k profesionalizaci státního aparátu, došlo během 2 sv. války ke zbrzdění a v padesátých letech k úplnému zastavení všech snah a pokusů o jednotnou úpravu služebního práva. Od 70. let sice tyto brzdicí tendence začaly polevovat, např. přijetím zákona č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sboru národní bezpečnosti, nicméně trvalo dlouhých bezmála třicet let, než společenský tlak vyústil v konečnou fixaci bezpečnostních složek státu do služebním poměru zákonem č. 361/2003 Sb., o služebním poměru. V historické části jsem vyslovil smělou myšlenku, že podstata současné právní úpravy služebního poměru stojí na pilířích Rakousko - Uherska. Pro potvrzení mé hypotézy, jakož i pro naplnění účelu této kapitoly, jsem tedy logicky vybral exkurz do terminačních (i jiných) ustanovení zákona z roku 1914, č. 15 ř. z., (dále jen služební pragmatika), neboť podle mého mínění tento zákon byl před nabytím účinnosti současného zákona o služebním poměru skutečně jediným a na dlouhou dobu posledním právním předpisem, který upravil komplexně a dokonale služební poměry na českém území.

2.1. Zákon z roku 1914, č. 15 ř. z., služební pragmatika.

Služební poměr, Hlava první, Oddíl I. služební pragmatiky

Do služebního poměru mohl být ustanoven pouze čestný (rozuměj bezúhonný) rakouský státní občan (tedy i Čech), plně způsobilý k právním úkonům mezi 18 a 40 roky věku. V případě že byl někdy před tím odsouzen, nebo nesplňoval náležitý věk, bylo k přijetí do služebního poměru třeba svolení úřadu. Z čehož vyplývá, že za určitých podmínek mohli být přijati i nezletilci. Úředníkům byl zajištěn časový postup podle kvalifikačních tabulek, které se každý rok aktualizovaly. Při stanovení kvalifikace se přihlíželo k těmto věcem: vzdělání; schopnosti a pojmání; pilnost svědomitost a spolehlivost; způsobilost pro styk se stranami; znalost jazyků; chování a u vedoucích zaměstnanců též způsobilost k vedení podřízených. Celkový posudek

kvalifikace měl znít: výtečně, velmi uspokojivě, dobře, méně uspokojivě, nebo neuspokojivě.

Služební přísaha, § 12 služební pragmatiky

V souvislosti s mými závěrečnými návrhy úprav *de lege ferenda* cítím potřebu zmínit tehdejší úpravu služebního slibu a slibu povinnosti. Tento neměl obsolentně normativní podobu, jako je tomu nyní, ale spočíval ve formulářové přísaze stvrzené podpisem, nebo vložené "do rukou císaře Pána".

Práva a povinnosti, Hlava první, Oddíl II. služební pragmatiky

Úředník byl povinen poslušností k císaři Pánu (přetrvávalo pojetí státu *l'état, c'est moi*) a k nezlomnému zachování státních zákonů. Ukládalo se mu vši silou a horlivostí plnit své povinnosti svědomitě, nestranně a nezištně a za všech okolností hájit veřejný zájem, jakož i zdržet se všeho, co by mohlo ohrozit řádný chod správy. Služební poslušnost spočívala dle § 22 v povinnosti poslechu rozkazů nadřízených a hájení svěřených zájmů služby. Úřední mlčenlivost stanovená v § 23 znamenala povinnost úředníka zachovat mlčenlivost o všech záležitostech, o kterých se dověděl během výkonu služby vyjma případů, byl-li této povinnosti zproštěn. Tuto povinnost měl i po skončení služebního poměru. Úředník měl rovněž povinnost zachovávat (cituji): "*ve službě i mimo službu vážnost stavu, chovati se v souladu s požadavky disciplíny a všeho se uvarovati, co by mohlo zmenšiti úctu a důvěru kterou jeho postavení vyžaduje*³⁶". Úředníkům bylo zakázáno účastenství ve spolcích, svazech a společnostech ohrožujících úředníkovi povinnosti, organizujících stávky nebo sledujících politické cíle (neboli v českých zemích téměř všechny). Povinnosti upravené v §§ 31, 32 a 33 ukládali úředníkům hlásit každou změnu bydliště, sňatek a vedlejší zaměstnání. To bylo úředníkovi dovoleno potud, pokud neodporovalo vážnosti a důstojnosti úřadu, nebo mu netvořilo překážku v plnění služebních povinností. Úředník nesměl být členem správy obchodních společností a nesměl přijímat dary.

Oproti těmto povinnostem však měli úředníci na tu dobu nevídaná práva, např. na kariérní postup, úřední titul a uniformu. Mezi sociální práva náležel nárok na dovolenou na zotavenou, definitivní (stálý) plat podle hodnostní třídy který byl v

³⁶ Viz § 24 pragmatiky. Dostupné z: <http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/dlibrary/web/rs.html>

průběhu služby tabulkově navyšován a v zákonem upravených případech též na "vedlejší plat" a služební byt. Při skončení služebního poměru měl příslušník (po započtení celkového odslouženého času) nárok na výslužné a v případě úmrtí náležel pozůstalým tzv. "zaopatřovací plat" vypočtený dle tabulek.

Dání mimo službu § 71, služební pragmatiky:

Pokud se úředník ucházel o poslanecký nebo zastupitelský mandát, nebo mandát náhradníka, byl až do vykonání volby dán mimo službu. V případě zvolení do říšské rady (po dobu mandátu) mu náležel nezkrácený plat. Dán mimo službu byl ex lege i úředník, který 3 roky po sobě dostal kvalifikaci "neuspokojivé".

Přeložení na trvalý odpočinek (pensionování), § 79 služební pragmatiky:

Pokud byl úředník neschopen ke službě a bylo-li vyloučeno, že schopnosti kdy nabude, vznikl mu nárok na trvalý odpočinek. Nárok vznikal též dnem, kdy úředník překročil 60 rok svého života. Služební "neschopnost" se prokazovala prohlídkou úředního lékaře a výstupem prohlídky bylo tzv. „dobrozdání o příčině a stupni a předvídatelném trvání služební neschopnosti ohledaného", které bylo v případě stížnosti úředně přezkoumáno.

Zrušení služebního poměru, § 84 služební pragmatiky:

K rušení služebního poměru mohlo dojít písemným prohlášením (vystoupením) úředníka. Tento jednostranný právní úkon byl odmítnut, pokud byl úředník v disciplinárním vyšetřování. Zaměstnanec měl po dobu 4 týdnů plně tuto žádost plně ve své dispozici, tzn. mohl žádost kdykoli stáhnout a služební poměr zachovat. Účelem služební pragmatiky bylo hlavně co nejtěsněji připoutat úředníka ke službě státu, proto tato obdoba dnešní výpovědi byla poněkud drasticky sankcionována tím, že úředník vystoupením ze služebního poměru pozbyl všechna oprávnění a nároky pro sebe a své příslušníky.

Disciplinární odpovědnost, § 87 služební pragmatiky:

Disciplinární odpovědnost upravená v oddílu 5 služební pragmatiky stanovovala tresty za porušení povinnosti úřednictva. Zároveň umožňovala představenému (cituji): "*podřízeným úřadům výtky vyslovovati, podřízeným vytýkati nepřístojnost v jejich úřadování, jakož i oprávnění služebnímu úřadu ukládati*

*náhradu škod*³⁷. Služební pragmatika dělila tresty na pořádkové a kázeňské. Pořádkovými tresty byly výstraha a pokuta v maximální výši 100,- korun a tresty disciplinární důtka; vyloučení postupu; zmenšení služného; trvalé nebo dočasné přeložení na odpočinek s menším služným a propuštění. Pokud se uložil trest propuštění ze služebního poměru, mohl se příslušníku, který "prokázal nuznost", na dobu života nebo omezený čas přikázat prostředek na výživu nejvyšší měrou polovicí obnosu, který by mu příslušel jako normální výslužné. Poměrně zdařilou shledávám (na rozdíl od dnešní úpravy) složení disciplinární komise pro projednání deliktu a ukládání trestu. Tato byla nejméně 5 členná a musela být znalá práva (!). Skládala se z předsedy, jeho zástupců a členů. Úředník "hnaný" před komisí měl možnost zvolit si obhájce z řad úředníků znalých práva. Zvolenému zástupci nenáležel nárok na odměnu v zastupování.

³⁷ Viz zákon č.15/1914, č. ř. z., služební pragmatika.

3. KOMPARACE SLUŽEBNÍHO ZÁKONA SE SOUČASNOU CIVILNĚ – PRÁVNÍ ÚPRAVOU SKONČENÍ PRACOVNÍHO POMĚRU

Na úvod shrnu definici státní služby do postulátu, že služební poměr je jakýmsi pracovně – právním vztahem příslušníka ke státu, přičemž tento pracovní poměr je vykonáván prostřednictvím bezpečnostního sboru, ke kterému je příslušník zařazen. Na rozdíl od civilní úpravy je služební poměr upraven normami veřejného práva s vyloučením dispozitivních ustanovení. Jinak též řečeno, zatímco účastníkům pracovně právních vztahů svědčí volnost chovat se *praeter legem* (mohou činit vše, co jim právní předpisy výslovně nezakazují), právní prostor služebního poměru je zcela vyplněn zásadou *secundum et intra legem*, tedy striktního držení se zákona.

Hlavním prvkem odlišujícím služební poměry od pracovních je tedy v první řadě skutečnost, že je ve služebních vztazích plně potlačen princip smluvní svobody. Tak například služební poměr vzniká rozhodnutím - jmenováním do služební hodnosti a ustanovením na služební místo, nikoliv na základě smlouvy, jako je tomu u pracovního poměru. Zaměstnanci ve služebním poměru mají zvýšené některé povinnosti a omezená práva, jejichž porušení nebo nedodržení omezení bývá často důvodem k okamžitému propuštění. Zákon o služebním poměru stanoví zákaz některých činností, které jsou neslučitelné s výkonem řádné státní služby, nebo by mohli tento výkon státní služby negativně ovlivnit. Zejména se jedná o členství v politických stranách a hnutích, zákaz výdělečných činností a dalších aktivit, které by mohly ovlivnit nestrannost výkonu služby³⁸. Na druhé straně mají příslušníci ve služebním poměru určité výhody proti zaměstnancům v poměru pracovním (např. delší dovolenou, nárokový kariérní postup, zvláštní úpravu nemocenského a důchodového zabezpečení)³⁹.

Při těchto zásadních (a na první pohled zřejmých) odlišnostech lze podrobnou komparací nalézt značný počet prvků podobných, až jednotících. Jakkoli tato kapitola má za úkol komparační proces institutu skončení pracovního poměru, z důvodu komplexnosti bude nezbytné vymezit základní prvky služebně právních vztahů a

³⁸ TOMĚK, Petr. *Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů*. 2012. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. 2. aktualizované vydání. s 148. ISBN 978-80-7263-752-2.

³⁹ BĚLINA, Miroslav. *Pracovní právo*. 5., dopl. a podstatně přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, xxxv, s 308. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-405-6.

zařadit je svou podobností do práva pracovního. Esenciálními prvky pracovně právních vztahů jsou předmět, subjekt a obsah.

3. 1. Předmět služebního a pracovního práva (služba jako výkon závislé práce)

Předmětem služebního práva je výkon služby fyzickou osobou (příslušníkem) v bezpečnostním sboru⁴⁰. Výkonem služby jsou hlavně činnosti, pro které příslušník potřebuje zvláštní oprávnění⁴¹. Příslušníci Hasičského záchranného sboru ČR mají toto oprávnění zakotvené v § 4 odst. 1 zákona č. 238/2001 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky, kde se stanoví právo příslušníka (cituji): *“vzvat každého, aby nevstupoval na určená místa nebo aby se podrobil omezením vyplývajícím z provedení služebního zásahu⁴²”*. Služebním zásahem se rozumí zejména ochranná, záchranná a likvidační opatření prováděná hasičským záchranným sborem a je hlavním (nikoli však jediným⁴³) předmětem služebního práva. Pro tuto činnost se někdy užívá i termín *“přímý výkon služby⁴⁴”*. Pojem *“nepřímý výkon služby”* je užíván v souvislosti s činnostmi vyhodnocovacími, evidenčními, indikativními, výukovými, programovými, atd., tedy takovými, které mají přímý vliv na podporu přímého výkonu služby.

Zákon o služebním poměru si neklade ambice, tak jako zákoník práce, aby jednou definicí *“vyčerpal”* všechny pojmové znaky služby jako je tomu u definice závislé práce. Přesto lze nalézt u *“závislé práce”* jeden společný rys, který ji nebezpečně přibližuje úpravě služebně – právního vztahu. Tímto jednotícím znakem je skutečnost, že závislá práce je (cituji): *“vykonávána ve vztahu nadřízenosti a podřízenosti mezi smluvními stranami⁴⁵”*. Právě tento společný atribut však přináší do

⁴⁰ Viz § 1 odst. 1 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

⁴¹ Viz § 1, odst. 4 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

⁴² Viz § 4 odst. 1, zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, v platném znění.

⁴³ Srovnej § 4 odst. 2 a 3 zákona č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, v platném znění: oprávnění používat výbušniny a výbušné předměty; oprávnění požadovat od právnických a fyzických osob informace potřebné k plnění základních úkolů hasičského záchranného sboru.

⁴⁴ TOMEK, Petr. *Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů*. 2012. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. 2. aktualizované vydání. s 26. ISBN 978-80-7263-752-2, s 27.

⁴⁵ Viz § 2 odst. 4 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění.

aplikační praxe bezpečnostních sborů konfúzní situace. Zcela zásadní, a mnohdy opomíjené ustanovení § 1 odst. 4 písm. c) zákona č. 361/2003 totiž stanoví, že ve služebním poměru musí být také ti, kdo řídí výkon služby – nadřízení. Zákon o služebním poměru zde přímo vylučuje, aby výkon služby příslušníka řídil občan, který není ve služebním poměru. Ještě dnes se lze však u bezpečnostních sborů setkat s osobami, které řídí výkon služby (jsou ve vztahu nadřízenosti) příslušníkům, aniž by sami byli ve služebním poměru. Z uvedeného vyplývá, že je zcela nezbytné znát předmět právního vztahu, neboť tento je jedním z hraničních ukazatelů mezi výkonem závislé práce v pracovním poměru a výkonem služby ve služebním poměru.

3. 2. Subjekty pracovního a služebního práva

3. 2. 1. Stát jako zaměstnavatel

Všichni příslušníci hasičského záchranného sboru jsou ve služebním poměru k České republice⁴⁶ (ke státu) již od roku 2001, kdy nabyl účinnosti zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích. Od tohoto data není hasičský záchranný sbor⁴⁷ samostatným právním subjektem, ale vystupuje jako organizační složka státu, jehož jménem příslušníky zaměstnává⁴⁸. Dle zmíněného zákona o majetku ČR (cituji): *“jménem státu činí právní úkony vedoucí organizační složky⁴⁹”*. Odras tohoto ustanovení lze nalézt v § 2 odst. 1 služebního zákona, kdy (cituji): *“ve věcech služebního poměru jedná a rozhoduje jménem státu ředitel bezpečnostního sboru, není-li dále stanoveno jinak. V rozsahu jím stanoveném jedná a rozhoduje též vedoucí organizační části bezpečnostního sboru”⁵⁰*. Toto ustanovení vymezuje pojem “služební funkcionář” a z důvodu častého výskytu v obsahu práce bude nezbytné si tuto osobu blíže vymezit.

⁴⁶ Viz § 1 odst. 3 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

⁴⁷ Pozn. autora – logicky ani jiné rozpočtové organizace zřízené zvl. p. předpisem.

⁴⁸ BĚLINA, Miroslav. *Pracovní právo*. 5., dopl. a podstatně přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, xxxv, s 367. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-405-6.

⁴⁹ Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, v platném znění.

⁵⁰ Viz § 2 odst. 2 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

3. 2. 2. Služební funkcionář

Služebním funkcionářem je osoba, která je zákonem nadána pravomocí jednat a rozhodovat ve věcech služebního poměru příslušníků. Primárně tuto pravomoc zákon⁵¹ svěřuje řediteli bezpečnostního sboru, kterým je generální ředitel Hasičského záchranného sboru České republiky⁵². Zákon dále umožňuje řediteli bezpečnostního sboru, v duchu zásady decentralizace, přenést svou pravomoc k rozhodování na “vedoucí organizačních částí bezpečnostního sboru”. Tato pravomoc logicky dopadá i na ředitele hasičských záchranných sborů krajů, neboť ustanovení § 2 odst. 1 služebního zákona přímo odkazuje na § 2 odst. 1 zákona č. 238/2008 Sb., o Hasičském záchranném sboru. V praxi však dochází k extenzivnímu výkladu tohoto ustanovení a ředitelé bezpečnostních sborů přenášejí svou personální pravomoc i na vedoucí personálních útvarů, kteří nejsou nadřizeni příslušníkům, ale i na náměstky (zástupce) vedoucích příslušníků, jejichž pravomoci jsou odvozeny jen a pouze od pravomocí ředitele⁵³.

V oblasti pracovního práva není stát jako zaměstnavatel nic výjimečného. Téměř shodně se služebním zákonem je upraveno vystupování státu v pracovně právních vztazích, stejně tak se vymezuje “organizační složka státu” i pravomoci vedoucího organizační složky. Je to dáno tím, že zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky, upravující pracovně právní vztahy občanských zaměstnanců ke státu sloužil jednak jako “výhybka” k přechodu příslušníků do služebního poměru před nabytím účinnosti zákona o služebním poměru, jednak byl podkladem pro zasazení legislativní báze státu jako účastníka služebně právního poměru. Není třeba poukazovat na zřejmou paralelu služebního funkcionáře podle služebního práva a vedoucího organizační složky státu podle pracovního práva. Avšak zatímco pracovně právní institut vedoucího organizační složky nečiní aplikační potíže, se služebním funkcionářem bezpečnostního sboru problémy nastanou ve chvíli, kdy dochází k výše uvedenému extenzivnímu výkladu tohoto pojmu. Nezasvěcenému člověku se pak může zdát, že kromě ředitele jsou v bezpečnostním sboru přítomny neznámé entity, které se

⁵¹ Viz § 1 odst. 2 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

⁵² Pozn. autora - plk. Ing. Drahoslav Ryba.

⁵³ TOMEK, Petr. *Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů*. 2012. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. 2. aktualizované vydání. s 29. ISBN 978-80-7263-752-2.

“vznášejí” nad běžnou šedí každodenního služebního provozu a čas od času vyšlou signály o své důležitosti prohlášením, že jsou služebními funkcionáři.

3. 2. 3. Příslušník jako zaměstnanec

Účastníkem pracovních i služebně-právních vztahů může být pouze ten, kdo má pracovněprávní subjektivitu. Tuto můžeme považovat za soubor vlastností požadovaných právem, které jsou předpokladem k tomu, aby fyzická nebo právnická osoba mohla být subjektem práv a povinností⁵⁴.

Zaměstnancem státu podle služebního zákona je (cituji): „*fyzická osoba, která v bezpečnostním sboru vykonává službu*⁵⁵ (příslušník)⁵⁶“. Vzhledem k postavení příslušníka ve společnosti a vzhledem k vysoké intenzitě společenského zájmu jsou pro přijetí do služebního poměru stanovena přísnější kriteria, než do poměru pracovního. Způsobilost fyzické osoby stát se příslušníkem je upravena v § 13 zákona o služebním poměru, podle něhož může být do služebního poměru přijat uchazeč - státní občan České republiky, který je plně způsobilý k právním úkonům; plnoletý; bezúhonný; zdravotně fyzicky a osobnostně způsobilý; splňuje předepsaný stupeň vzdělání; je oprávněn seznamovat se s utajovanými informacemi⁵⁷; není členem politické strany nebo hnutí; nevykonává živnostenskou ani jinou výdělečnou činnost a není členem řídicích nebo kontrolních orgánů právnických osob.

3. 2. 4. Zvláštní ustanovení o bezúhonnosti

Oproti pracovnímu právu je specificky a poměrně zásadně služebním zákonem upravena otázka bezúhonnosti. Požadavek bezúhonnosti není pro výkon pracovní činnosti ničím neobvyklým, a je vyžadován buď pro určité profese v rámci veřejné správy, nebo pro určité činnosti, u kterých je zájem společnosti na tom aby je

⁵⁴ BĚLINA, Miroslav. *Pracovní právo*. 5., dopl. a podstatně přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, xxxv, s 105. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-405-6.

⁵⁵ Srovnej kapitolu 3. 1. Předmět pracovního a služebního práva.

⁵⁶ Viz § 1odst. 1 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

⁵⁷ Zákon č. 412/2000 Sb., o utajovaných informacích, v platném znění.

nevykonávaly osoby, které se v minulosti dopustily některých trestných činů a u kterých tak zákon presumuje zvýšené riziko, že tato profese nebo činnost nebude vykonávána zcela řádně. Vedle příslušníků bezpečnostních sborů je bezúhonnost vyžadována zcela logicky pro úředníky územních samosprávných celků nebo též pro městské strážníky⁵⁸. Vymezení bezúhonnosti však není ve všech právních předpisech stejné. Naopak, pro určitou činnost či profesi je vyžadována bezúhonnost v různé podobě. Například pro udělení řidičského oprávnění podle zákona o silničním provozu stačí pro prokázání bezúhonnosti doložit pouze to, že žadatel není ve výkonu sankce nebo trestu zákazu činnosti spočívajícího v zákazu řízení motorových vozidel. V jiných případech je však bezúhonnost vymezena poměrně široce. Důvodová zpráva služebního zákona uvádí (cituji): *“Služba v bezpečnostních sborech předpokládá, že do služebního poměru bude přijat pouze státní občan České republiky, který je bezúhonný. Pojem “bezúhonnost” je v zákoně přesněji definován a je přizpůsoben potřebám bezpečnostních sborů”*⁵⁹. Podle § 14 zákona o služebním poměru by za bezúhonného nebylo možné považovat toho, kdo byl:

- a) v posledních 10 letech pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin s horní hranicí trestu odnětí svobody nepřevyšující 2 roky,
- b) v posledních 15 letech pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin s horní hranicí trestu odnětí svobody nepřevyšující 5 let,
- c) pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin s horní hranicí trestní sazby odnětí svobody vyšší než 5 let nebo k výjimečnému trestu,
- d) nebo byl v posledních 5 letech pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, jestliže jeho jednání, kterým spáchal trestný čin, je v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka.

Podmínka týkající se „rozporu jednání, kterým byl spáchán trestný čin s požadavky na příslušníka“ se týká pouze trestných činů nedbalostních. V případě odsouzení za trestné činy podle § 14 zákona o služebním poměru dochází ke ztrátě bezúhonnosti dnem právní moci rozhodnutí soudu o tomto trestném činu.

Trestněprávní řízení však nemusí být v souladu s trestním řádem ukončeno pouze rozhodnutím ve věci samé, ale může být také zastaveno na základě

⁵⁸ Srovnej např. § 4a zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, v platném znění. a § 4 zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, v platném znění.

⁵⁹ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů České republiky, v platném znění.

pravomocného rozhodnutí o schválení narovnání nebo podmíněně zastaveno (tzv. odklony trestního řízení)⁶⁰.

a) V § 14 odst. 2 písm. a) zákona o služebním poměru je dále stanoveno, že osoba, jejíž trestní stíhání pro úmyslný trestný čin bylo na základě pravomocného rozhodnutí o schválení narovnání zastaveno, nesplňuje podmínku bezúhonnosti tehdy, pokud od tohoto rozhodnutí ještě neuplynulo 5 let a současně tento trestný čin spáchala takovým jednáním, které je v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka.

b) Podmínka bezúhonnosti není splněna také tehdy, jestliže bylo trestní stíhání pro úmyslný trestný čin pravomocně podmíněně zastaveno, a od uplynutí zkušební doby nebo lhůty, v níž může být rozhodnuto, že se osoba osvědčila, neuplynulo ještě 5 let, nebo bylo v trestním řízení, které bylo proti němu vedeno, rozhodnuto o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání a od tohoto rozhodnutí ještě neuplynulo 5 let, a jednání, kterým spáchal trestný čin, v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka.

c) Za bezúhonného se nepovažuje též uchazeč, který byl v posledních 5 letech pravomocně uznán vinným z přestupku nebo jiného správního deliktu, a jednání kterým spáchal přestupek nebo jiný delikt je v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka.

d) Pro účely zákona o služebním poměru se za bezúhonnou nepovažuje ani osoba, která vykazuje znaky závislosti na alkoholu či jiných psychotropních látkách nebo činnostech (např. gamblerství).

Je zřejmé, že vymezení bezúhonnosti dle služebního zákona je velmi přísné a řadí se mezi jeden z předpokladů nezbytných pro vznik ale i trvání služebního poměru příslušníka⁶¹. Nutno podotknout, že se také jedná o jeden z nejdůležitějších předpokladů.

⁶⁰ Srovnej s kapitolou 4. 2. 2. Propuštění při použití odklonu v TŘ.

⁶¹ Srovnej kapitolu 4. 2. 1. Propuštění pro pravomocné odsouzení za trestný čin.

3. 3. Komparace obsahu skončení služebního a pracovního poměru

3. 3. 1. Společné zásady skončení pracovního a služebního poměru

V právní úpravě služebního i pracovního poměru se objevují četné zásady společné oběma právním odvětvím. Je tomu proto, že při přípravě návrhu zákona o služebním poměru byly vzaty v úvahu právní předpisy Evropského společenství, které se problematiky pracovního práva dotýkají⁶². Jde o následující právní předpisy:

- směrnice Rady č. 75/117/EHS ze dne 10.2.1975 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se provedení zásady stejné odměny za práci pro muže a ženy,
- směrnice Rady č. 76/207/EHS ze dne 9.2.1976 o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a pracovní podmínky,
- směrnice Rady č. 91/533/EHS ze dne 14. 10.1991 o povinnosti zaměstnavatele informovat zaměstnance o podmínkách pracovní smlouvy a pracovního poměru,
- směrnice Rady č. 92/85/EHS ze dne 19.10.1992 o zavedení opatření ke zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci těhotných pracovník, pracovník krátce po porodu nebo kojících pracovník,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 95/46/ES ze dne 24.10.1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a volném pohybu těchto údajů,
- směrnice Rady č. 96/34/ES ze dne 3.6.1996 o Rámcové dohodě o rodičovské dovolené uzavřené mezi organizacemi UNICE, SEEP a EKOS,
- směrnice Rady č. 2000/43/ES ze dne 29.6.2000, kterou se provádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ,
- směrnice Rady č. 2000/78/ES ze dne 27.11.2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání a
- usnesení Rady č. 96/C 374/04 ze dne 26.11.1996 o omezování kouření v Evropském společenství.

⁶² Viz důvodová zpráva k zákonu č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů České republiky, v platném znění.

Z uvedeného vyplývá, že do služebního zákona byly implementovány směrnice, jež upravují v obecné poloze pracovní podmínky, stanovují důležité pracovně právní zásady (například stejnou odměnu za práci pro muže a ženy, rovné zacházení pro muže a ženy a na ně navazující oprávnění), náležitosti rozhodnutí o přijetí do služebního poměru a ochranu osobních údajů příslušníka při vedení jeho spisu⁶³. Na rozdíl od civilní úpravy⁶⁴ si zákon o služebním poměru neklade ambice věnovat zásadám speciální ustanovení, nicméně i tak se jich lze dobrat studiem celého obsahu služebního zákona. Ve veřejnoprávní i soukromoprávní úpravě lze potom vystopovat tyto společné zásady skončení pracovního a služebního poměru:

- a) Zaměstnanec může se zaměstnavatelem rozvázat pracovní poměr jednostranně kdykoliv bez uvedení důvodu, jestliže pracovní poměr zanikne až po uplynutí určité lhůty. Příslušník může kdykoliv požádat o propuštění ze služebního poměru bez udání důvodu, služební funkcionář je povinen této žádosti vyhovět a rozhodnout o propuštění⁶⁵.
- b) Zaměstnavatel může se zaměstnancem rozvázat pracovní poměr jednostranně jen tehdy, jestliže je k tomu zákonný důvod. Služební funkcionář může příslušníka propustit taktéž pouze ze zákonných důvodů⁶⁶.
- c) Zaměstnavatel je povinen poskytnout zaměstnanci při skončení pracovního poměru v odůvodněných případech odstupné nebo odchodné. Příslušník má po splnění podmínek zákonný nárok na výsluhový příspěvek od státu⁶⁷.
- d) Zaměstnanec, který nesouhlasí s rozvázáním pracovního poměru, má právo obrátit se na soud, rozhodce nebo na jiný „nestranný“ orgán s požadavkem, aby ve sporu o skončení pracovního poměru rozhodl. Příslušník má také možnost podat žalobu u soudu proti rozhodnutí o propuštění⁶⁸. Na rozdíl od civilní úpravy soudní přezkum rozhodnutí o propuštění ze služebního poměru spadá do oblasti správního soudnictví.

⁶³ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů České republiky, v platném znění.

⁶⁴ Viz § 1a 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění.

⁶⁵ Srovnej § 50 odst. 3 zákoník práce a § 42 odst. 1 písm. m) zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

⁶⁶ Srovnej § 52 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění a § 42 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

⁶⁷ Srovnej § 67 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění a § 155 a § 157 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

⁶⁸ Srovnej § 72 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění a § 196 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění..

e) Zaměstnavatel ve sporu o skončení pracovního poměru v řízení před soudem vždy tvrdí a prokazuje důvod, pro který se zaměstnancem skončil pracovní poměr⁶⁹. Na bezpečnostní sbor u správního soudu rovněž „čeká“ břemeno tvrzení a důkazní, neboť povinnost důkazní i povinnost tvrzení žalobce je obsažena již v žalobě proti rozhodnutí správního orgánu.

3. 3. 2. Skončení pracovního a služebního poměru právním úkonem

Obě právní odvětví rozlišují různé právní způsoby skončení pracovního poměru, přesto lze postulovat základní společné dělení, kdy pracovní i služební poměr může být ukončen buď právním úkonem, nebo na základě právní události.

Právní úkony účastníků směřující ke skončení pracovního poměru jsou nejdůležitější a nejčastější způsoby, na jejichž základě dochází k rozvazování pracovního poměru⁷⁰. Pracovní poměr může být ukončen buď pracovněprávním úkonem jeho stran, nebo na základě právní události. Civilní právní úprava zná tyto právní úkony směřující k rozvázání pracovního poměru:

- a) dohodu o rozvázání pracovního poměru, jako shodný projev vůle zaměstnance a zaměstnavatele o tom, že pracovní poměr má skončit;
- b) výpověď jako projev vůle jedné strany (zaměstnance nebo zaměstnavatele), směřující ke skončení pracovního poměru, a to zcela nezávisle na vůli strany druhé;
- c) okamžité zrušení, jednostranným právním úkonem v zákonech vymezených důvodech, směřujícím ke skončení pracovního poměru okamžikem doručení jeho písemného vyhotovení druhému účastníku;
- d) zrušení pracovního poměru ve zkušební době.

Při deskripci právních úkonů je třeba rozlišovat právní úkony dvoustranné, které jsou výrazem shodné vůle obou účastníků pracovního poměru jej ukončit, a na právní úkony jednostranné, které jsou zpravidla výrazem rozporu mezi účastníky pracovního poměru, kdy jedna ze stran má zájem na jeho ukončení, a naproti tomu druhá strana na jeho pokračování. Jediným dvoustranným právním úkonem směřujícím

⁶⁹ BĚLINA, Miroslav. *Zákoník práce: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xviii, s 283. Velké komentáře. ISBN 978-807-1792-512.

⁷⁰ BĚLINA, Miroslav. *Pracovní právo*. 5., dopl. a podstatně přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, xxxv, s 244. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-405-6.

ke skončení pracovního poměru je dohoda o rozvázání pracovního poměru, zatímco všechny ostatní právní úkony jsou jednostranné povahy. U pracovněprávních úkonů, kterými se končí pracovní poměr, je předepsána (od 1. 1. 2012 bezvýjimečně) písemná forma. Neplatné jsou tedy všechny jednostranné pracovněprávní úkony směřující k rozvázání pracovního poměru, které nebyly učiněny písemně, jakož i ústně (konkludentně) učiněné dohody o skončení pracovního poměru, ledaže by byl tento právní nedostatek dodatečně odstraněn.

Veřejnoprávní úprava skončení služebního poměru zná jeden jediný úkon směřující ke skončení služebního poměru a tím je jednostranný právní úkon služebního funkcionáře - rozhodnutí o propuštění ze služebního poměru. Rozhodnutí o propuštění příslušníka musí být vydáno, pokud je naplněn jeden z důvodů uvedených v § 42 zákona o služebním poměru. Výčet jednotlivých propouštěcích důvodů je obsahem kompilační kapitoly této práce.

Institut propuštění svou povahou svádí ke srovnání s institutem jednostranného úkonu výpovědi ze strany zaměstnavatele, tato podobnost však není zcela přesná. Tak například příslušník musí být propuštěn, pokud "požádá o propuštění". Takto konstruovaný důvod propuštění se svou povahou přibližuje spíše podáním výpovědi ze strany zaměstnance. Tato hypotéza je posílena faktem, že služební poměr v tomto případě zaniká až uplynutím 2 kalendářních měsíců následujících po dni doručení žádosti o propuštění, přičemž tato žádost je celé dva měsíce plně v dispozici příslušníka, který ji může v tomto období vzít zpět. Jakkoli se tedy jedná o propuštění na základě právního úkonu služebního funkcionáře, první projev vůle směřující k propuštění je zde na straně příslušníka. Podobnost s výpovědí zakládá i další propouštěcí důvod - pokud podle posudku poskytovatele lékařských služeb příslušník dlouhodobě pozbude zdravotní způsobilost k výkonu služby. Tento propouštěcí důvod uvedený v § 42 odst. 1 písm. h) v zásadě koreluje s důvodem výpovědi ze strany zaměstnavatele podle § 52 odst. 1 písm. e), zákoníku práce.

Paralely mezi výpovědí a propuštěním lze vystopovat i v dalších ustanoveních zákoníku práce a zákona o služebním poměru. Tak například propuštění příslušníka z důvodu zrušení služebního místa v důsledku organizačních změn⁷¹ nebo dosažení neuspokojivých výsledků služby lze připodobnit k výpovědi z důvodu nadbytečnosti nebo neuspokojivých pracovních výsledků. Podstatný rozdíl mezi těmito ustanoveními

⁷¹ Srovnej § 42 odst. 3 písm. a) a c) zákona č. 361/2003, o služebním poměru a § 52 písm. c) a f) zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce.

však tkví v tom, že příslušníka lze v těchto dvou případech propustit pouze, pokud je ve služebním poměru na dobu určitou, zatímco zaměstnanci lze dát výpověď z těchto důvodů prakticky bez omezení. Samozřejmě kromě zákazu výpovědi v ochranné době podle § 53 zákoníku práce. Dlužno dodat, že zákon o služebním poměru žádnou ochrannou dobu nedává v žádných případech propuštění ze služebního poměru. Na druhou stranu téměř s jistotou lze říci, že v zákoně o služebním poměru nenalezneme (a je to vcelku logické) podobnost výpovědi z důvodu zrušení zaměstnavatele uvedeného v § 52 písm. a) zákoníku práce. Bližší srovnání zasluží výpověď daná z důvodu zrušení části zaměstnavatele uvedená v § 52 písm. a) zákoníku práce. Na tento případ reaguje zákon o služebním poměru v § 32 odst. 1 písm. a) institutem takzvaného zařazení příslušníka do „zálohy pro přechodně nezařazené“ v případě zrušení služebního místa v důsledku organizačních změn, a to v délce maximálně 1 rok.

Závěrem je třeba zmínit, že proti výpovědi se lze bránit toliko občansko - právní žalobou o určení neplatnosti výpovědi, zatímco proti rozhodnutí služebního funkcionáře - coby rozhodnutí správního orgánu *sui generis* - je přípustné odvolání, potažmo správní žaloba podle § 65 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního.

3. 3. 3. Skončení pracovního a služebního poměru právní událostí

Pracovní i služební poměr může skončit i na základě události, to znamená objektivní právní skutečnosti nastávající zcela anebo zčásti nezávisle na lidské vůli⁷². Právní události mající za následek skončení pracovního nebo služebního poměru jsou:

- a) smrt zaměstnance,
- b) smrt zaměstnavatele,
- c) uplynutí doby,
- d) dosažení věkové hranice.

Ad a) Smrt zaměstnance je právní událost, která má za následek skončení pracovního poměru podle § 48 odst. 3 zákoníku práce. Stejně právní následky má i úřední prohlášení za mrtvého podle ustanovení § 195 –200 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. V případě úmrtí jsou podmínky a následky skončení pracovního i služebního poměru velmi podobné. Peněžité nároky pozůstalých, upravené zákoníkem

⁷² BĚLINA, Miroslav. *Zákoník práce: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xviii, s 255. Velké komentáře. ISBN 978-807-1792-512.

práce v § 328, jsou téměř totožné se zákonem o služebním poměru v § 164. Do výše trojnásobku průměrného měsíčního výdělku (služebního příjmu) přecházejí mzdová a platová práva z pracovního (služebního) poměru postupně přímo na jeho manžela, děti a rodiče, jestliže s ním žili v době smrti ve společné domácnosti. Drobnou odchylku lze zaznamenat u veřejnoprávní úpravy, která odlišně stanoví podmínku že dítě má nárok na úmrtné pouze pokud bylo li nezaopatřené a rodič pouze v případě, že mu byl příslušník povinen poskytovat výživu.

Peněžité práva zaměstnavatele vůči zaměstnanci zanikají smrtí zaměstnance, s výjimkou práv, o kterých bylo pravomocně rozhodnuto nebo která byla zaměstnancem před jeho smrtí písemně uznána co do důvodu i výše, a práva na náhradu škody způsobené úmyslně. Zajímavě identická, avšak dle mého názoru pochybnosti budící, je úprava peněžitých nároků v případě smrti příslušníka. Ustanovení § 212 zákona o služebním poměru stanoví, že tyto nároky zanikají s výjimkou nároků, o kterých bylo pravomocně rozhodnuto nebo byly příslušníkem uznány co do důvodu a výše. Z dikce tohoto ustanovení jasně spatřuji civilně právní institut „uznání dluhu“, který v úpravě veřejnoprávní nemá své opodstatnění.

Ad b) Smrt zaměstnavatele - fyzické osoby - je právní událost, která má stejně jako smrt zaměstnance následek zánik pracovního poměru. Ustanovení § 342 zákoníku práce připouští výjimku, kterou tvoří případy pokračování v živnosti. Z logických důvodů nemá tato právní událost v zákoně o služebním poměru opodstatnění (samozřejmě z mezinárodně právního hlediska není ani zánik státu vyloučen).

Ad c) Uplynutí doby je další právní událost mající za následek skončení pracovního poměru, ovšem nutno dodat že podle § 48 odst. 2 zákoníku práce pouze pracovní poměry na dobu určitou. V duchu zásady dispoziční, která je příznačná pro celý prostor civilního práva, může pracovní poměr na dobu určitou logicky skončit všemi ostatními způsoby uvedenými výše. Pokud byla doba trvání pracovního poměru podmíněna pouze vykonáním určitých prací, končí pracovní poměr skončením těchto prací. Zaměstnavatel má v tomto případě povinnost upozornit zaměstnance na skončení těchto prací včas, zpravidla alespoň tři dny předem. Další dispoziční zásada, vyjádřená v ustanovení § 65 odst. 2 zákoníku práce, umožňuje transformovat pracovní poměr z doby určité na dobu neurčitou, pokud zaměstnanec pokračuje (cituji): „*po uplynutí sjednané doby (§ 48 odst. 2) s vědomím zaměstnavatele dále v konání prací*“ přičemž

platí, že pokud zaměstnavatel nevyjádří nesouhlas, má se za to že souhlasí⁷³. Služební poměr končí uplynutím doby určité pouze v případě, že příslušník v zákonné lhůtě 3 let nevykonal služební zkoušku nebo ji nevykonal úspěšně⁷⁴.

Ad d) Dosažení věkové hranice je důvodem ke skončení pouze u služební poměru. Ustanovení § 41 písm. d) stanoví, že služební poměr končí dnem 31. prosince kalendářního roku, ve kterém příslušník dovršil věku 65 let. Pracovní poměr dosažením věkové hranice nezaniká a není ani výpovědním důvodem pro zaměstnavatele.

4. SKONČENÍ SLUŽEBNÍHO POMĚRU U HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČESKÉ REPUBLIKY

Skončení služební poměru znamená zánik právního vztahu – pracovního poměru vůči státu. Zánik služební poměru však nelze chápat jako zánik všech práv a povinností mezi bývalými účastníky služební poměru. Existenci služební poměru „přežívají“ zejména práva a povinnosti týkající se náhrady škody, výsluhové nároky, tedy peněžité plnění, ale zároveň i povinnosti mlčenlivosti⁷⁵ a ochrany osobních údajů⁷⁶.

Zákon o služebním poměru rozeznává různé právní způsoby skončení služebně - právního vztahu. Přestože všechny způsoby vedou ke stejnému cíli, existují podstatné rozdíly v jejich právní povaze i v jednotlivých právních důsledcích, které způsobují. Zopakují základní dělení způsobů skončení služební poměru, jako zániku služebně - právního vztahu. Jednak na základě právních událostí, nezávislých na vůli účastníků, jednak na základě právního úkonu. Jediným důvodem skončení služební poměru z právního úkonu je jednostranný projev vůle služební funkcionáře - propuštění. Událost jako způsob skončení pracovního poměru spočívá v uplynutí doby určité, v úmrtí nebo prohlášení za mrtvého a dosažení věkové hranice 65 let.

⁷³ Viz komentář k § 65 In: BĚLINA, Miroslav. *Zákoník práce: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xviii, 1616 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-1792-512.

⁷⁴ Srovnej s kapitolou 4.1.1. Uplynutím doby určité.

⁷⁵ Viz 214 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

⁷⁶ 202 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

4.1. Právní události mající za následek skončení služebního poměru

4.1.1 Uplynutí doby určité

Do služebního poměru na dobu určitou se zařazuje příslušník při vzniku služebního poměru na dobu tří let. Účelem této lhůty je jednak ověření způsobilosti příslušníka k výkonu služby, jednak příprava na vykonání služební zkoušky, jejíž úspěšné složení je podmínkou pro zařazení příslušníka do služebního poměru na dobu určitou⁷⁷. Z uvedeného vyplývá, že služební poměr skončí, jestliže příslušník ve stanovené době nevykonal služební zkoušku nebo ji nevykonal úspěšně. Doba určitá může být prodloužena, jestliže příslušníkovi brání ve vykonání služební zkoušky závažná překážka. Služební funkcionář prodlouží příslušníkovi dobu trvání služebního poměru tak, aby ji mohl příslušník vykonat do 1 měsíce po odpadnutí této překážky⁷⁸. I když byl služební poměr uzavřen na dobu určitou, může předčasně (před uplynutím doby určité) skončit na základě právního úkonu⁷⁹ nebo na základě jiné, zákonem předvídané právní události (viz následující).

V souvislosti se služebním poměrem na dobu určitou je třeba zmínit přechodné ustanovení v § 215 zákona. Dle tohoto předpisu se příslušník, který byl ke dni nabytí účinnosti Zákona⁸⁰ ustanoven na služební místo, pro které nesplňoval požadované vzdělání, stával se ex lege příslušníkem na dobu určitou. Pokud si v této době⁸¹ nedoplnil stanovený stupeň vzdělání nebo před uplynutím 4, 5 nebo 6 let nebyl převeden na služební místo, pro které splňoval předepsaný stupeň vzdělání, jeho služební poměr končil marným uplynutím těchto lhůt.

⁷⁷ Viz § 11 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění dále stanoví podmínku alespoň dobrých výsledků v závěru služebního hodnocení.

⁷⁸ TOMEK, Petr. *Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů*. 2012. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. 2. aktualizované vydání. s. 143. ISBN 978-80-7263-752-2.

⁷⁹ Srovnej kapitolu 4. 2. Propuštění.

⁸⁰ Pozn. autor - 1.1. 2007.

⁸¹ Viz § 215 odst. 4 a 9 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru, v platném znění.

4. 1. 2. Úmrtí příslušníka

Smrt jako neodvratitelná právní skutečnost ukončující život fyzické osoby přináší řadu nezvratných právních důsledků, které zasahují širokou oblast právní úpravy⁸², úpravu služebního poměru nevyjímaje. Služební poměr končí dnem, kdy došlo k úmrtí příslušníka. Stejně právní následky jako smrt příslušníka má i prohlášení za mrtvého. Právní úprava § 195 –200 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, označená jako „Řízení o prohlášení za mrtvého“, v sobě zahrnuje dvě tradiční řízení, odlišované pro dva různé případy, a to:

- 1) Řízení o prohlášení za mrtvého (v užším slova smyslu), pro případy, kdy smrt nezvěstné fyzické osoby je pravděpodobná, i když ne jistá, a kdy ji proto nelze dokázat ani úředním zjištěním, ale ani jiným důkazem.
- 2) Řízení o důkazu smrti, a to pro případy, kdy je sice jisté, že fyzická osoba zemřela, ale její smrt nelze prokázat úmrtním listem vystaveným na základě lékařské prohlídky mrtvého, zato však tuto smrt lze prokázat jiným spolehlivým důkazem. (např. seznam cestujících v případě letecké havárie)⁸³.

Soud rozhodne rozsudkem, jestliže smrt nelze prokázat předepsaným způsobem a byla-li zjištěna jinak, popřípadě je-li nezvěstný a lze-li se zřetelem ke všem okolnostem usoudit, že již nežije⁸⁴. Služební poměr zaniká dnem právní moci rozsudku o prohlášení za mrtvého. Bude-li posléze rozhodnutí o prohlášení za mrtvého zrušeno (rozhodnutím vydaným podle § 199 OSŘ), služební poměr se neobnovuje.

4. 1. 2. 1. Nároky pozůstalých

Pokud příslušník zemřel následkem služebního úrazu nebo nemoci z povolání, náleží pozůstalým náhrada nákladů na výživu. Poskytuje se členům rodiny, kterým byl příslušník povinen poskytovat výživu⁸⁵, ovšem pouze v případě, že není uhrazena

⁸² DVOŘÁK, Jan. K aktuálním otázkám prohlášení občana za mrtvého. *Ad Notam: notářský časopis*. 2004, č. 6. ISSN 1211-0558, s 159.

⁸³ DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře. s 887. ISBN 978-80-7400-107-9.

⁸⁴ Viz. § 7 odst. 2 zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

⁸⁵ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

vdovským a sirotčím důchodem poskytovaným z téhož důvodu⁸⁶ a to po dobu, kdy by tuto povinnost měl, nejdéle do 65 let jeho věku. Jestliže měl povinnost vyživovat jednu osobu, činí náhrady nákladů 50% průměrného služebního příjmu, v případě že měl povinnost vyživovat více osob, činí náhrady nákladů 80%.

Dalším nárokem v případě smrti následkem služebního úrazu nebo nemoci z povolání je jednorázové odškodnění náležící (cituji): “*manželovi a nezaopatřenému dítěti, a to každému ve výši 200 000,- Kč, a každému rodiči příslušníka, jestliže s ním žil v domácnosti, ve výši 100 000,- Kč*”⁸⁷. Valorizační doložka umožňuje každoroční navýšení tohoto odškodnění, poměrně k nominální měsíční mzdě fyzických osob v nepodnikatelské sféře. V současné době je výše tohoto odškodnění 246 093,- Kč v případě manželky a dětí a 123 047,- Kč v případě pozůstalého rodiče⁸⁸.

Osoba, která vynaložila náklady spojené s léčením nebo pohřbem má nárok na náhradu těchto nákladů. Náklady spojené s pohřbem obsahují výdaje za pohřeb, hřbitovní poplatky, třetinu obvyklých výdajů na smuteční ošacení člena rodiny, cestovní výlohy, výdaje na úpravu hrobu a výdaje na zřízení pomníku nebo desky až do výše 20 000,- Kč. Do výše odpovídající trojnásobku jeho průměrného měsíčního služebního příjmu přecházejí nároky ze služebního poměru postupně na manžela, děti a rodiče, pokud s ním před smrtí žili v jedné domácnosti⁸⁹. Nároky na náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění zanikají smrtí příslušníka. Nároky na náhradu věcné škody náleží pouze pozůstalým, kteří jsou dědici příslušníka.

Pro úplnost zbývá dodat, že peněžité nároky sboru odvozené ze služebního poměru smrtí příslušníka zanikají, s výjimkou peněžitých práv, o kterých bylo pravomocně rozhodnuto nebo která byla příslušníkem před jeho smrtí písemně uznána⁹⁰ co do důvodů i výše, a peněžitých práv na náhradu škody způsobené úmyslně⁹¹.

⁸⁶ Viz § 108 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

⁸⁷ Viz § 109, odst. 1, zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

⁸⁸ TOMEK, Petr. *Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů*. 2012. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. 2. aktualizované vydání. s 331. ISBN 978-80-7263-752-2.

⁸⁹ Viz § 212 odst. 2, zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

⁹⁰ Pozn. autora – vztah příslušník vs. sbor je vztah veřejnoprávní (tedy vše v intencích *secundum et intra legem*) a institut uznání dluhu, (což je závazek náležící do oblasti civilně-právní) nemá v této úpravě místo.

⁹¹ Viz § 212 odst. 3 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

V případě, že příslušník nezemřel následkem služebního úrazu nebo nemoci z povolání, náleží manželům, nezaopatřeným dětem, a za podmínky že jim byl povinen poskytovat výživu i rodičům příslušníka úmrtné ve výši trojnásobku měsíčního služebního příjmu. Dalším nárokem pozůstalých je dle Hlavy třetí zákona o služebním poměru i příspěvek na pohřeb příslušníka. Ustanovení § 164a obsahuje vpravdě bizarní konstrukci, kdy bezpečnostní sbor na žádost pozůstalých (cituji): *“poskytne úhradu nutných výdajů na jednoduchou rakev s kovovou vložkou a úhradu poplatků a dopravného za převoz do místa pohřbu⁹²”*, nebo (cituji): *“vypraví svým nákladem jednoduchý pohřeb; do nákladů se zahrnou i výdaje na kovovou vložku, poplatky a dopravné z místa pohřbu⁹³”*. V tomto posledním ustanovení shledávám poněkud sporné *“ratio legis”* – buďto tedy bude bezpečnostní sbor zjišťovat cenu obvyklou za jednoduchou rakev s kovovou vložkou a tuto pak uhradí, nebo vypraví jednoduchý pohřeb. Ovšem pouze za předpokladu že o to pozůstalí požádají, a v případě jednoduchého pohřbu zároveň *“douhradí”* výdaje za rakev. Protože logickým výkladem tohoto ustanovení sbor hradí pouze kovovou vložku, nikoli rakev.

4.1.3. Dosažení věku

Dosažení věkové hranice je podle služebního zákona právní událostí, která má za následek skončení služebního poměru. Příslušníkovi končí ze zákona služební poměr ke dni 31. prosince daného kalendářního roku, ve kterém dovršil věku 65 let. Věkovou hranicí je presumována ztráta způsobilosti jako důvod skončení služebního poměru je analogická s civilně právní úpravou - výpovědním důvodem⁹⁴ ze strany zaměstnavatele při dlouhodobé nezpůsobilosti konat dosavadní práci. Avšak zatímco nezpůsobilost příslušníka je dle zákona o služebním poměru presumována, civilní úprava váže nezpůsobilost zaměstnance na platný lékařský posudek⁹⁵.

⁹² Viz 164a zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

⁹³ Viz § 164a zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

⁹⁴ Viz § 52 písm. e) zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění.

⁹⁵ Viz § 77 odst. 4 Zákon č. 373/2011 Sb., o zdravotních službách, v platném znění, též § 77a, kdy správní úřad v rámci odvolacího řízení potvrdí napadený lékařský posudek.

4. 1. 3. 1. Výsluhové nároky

Jakkoli je skončení služebního poměru upraveno pouhými čtyřmi paragrafy, ve skutečnosti jednotlivé důvody skončení spouští celé řetězce právních ustanovení plynoucích jak ze samotného služebního zákona (řízení o propuštění, výsluhové nároky, osobnostní a zdravotní způsobilost atd.), tak i z jiných právních odvětví (např. práva občanského, trestního, správního). Z pozice příslušníka, který „přežil“ u bezpečnostního sboru nezbytný počet let, se v tomto legislativním reji jeví jako nejzásadnější ustanovení o výsluhových nárocích, upravených v části jedenácté. V tomto aspektu se služební poměr příslušníka od běžného zaměstnaneckého poměru zásadně odlišuje. Při skončení služebního poměru má příslušník po splnění zákonných podmínek nárok na odchodné a výsluhový příspěvek⁹⁶.

Odchodné

Poskytuje se jednorázově, pokud služební poměr trval alespoň šest let. Je poskytováno ve výši jednoho měsíčního hrubého služebního příjmu a zvyšuje se o jednu jeho třetinu za každý další ukončený rok trvání služebního poměru. Nejvyšší výměra odchodného činí šestinásobek měsíčního hrubého služebního příjmu.

Výsluhový příspěvek

Činí 20% měsíčního hrubého služebního příjmu, jestliže příslušník vykonával službu alespoň po dobu 15 let. Za 16. až 20. rok služby se příspěvek zvyšuje o 3% za každý ukončený rok. Za 21. 25. rok služby se příspěvek zvyšuje o 2% za každý ukončený rok a za 26. rok služby a každý další ukončený rok služby se příspěvek zvyšuje o 1%. Výměra výsluhového příspěvku může činit nejvýše 50% měsíčního hrubého služebního příjmu.

⁹⁶ Kariéra v policii. *Www.mvcr.cz: Portál Ministerstva vnitra* [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/sluzebni-prijem-vysluhove-naroky-a-dalsi-socialni-vyhody.aspx>

4. 2. Propuštění

Propuštění je způsobem skončení služebního poměru, který je založen na jednostranném projevu vůle služebního funkcionáře. Jednostranný zásah do existujícího služebního poměru se zpravidla citelně dotkne důležitých zájmů příslušníka, proto je nezbytné, aby zákon stanovil, kdy lze služební poměr jednostranně rozvázat, za jakých podmínek a jaké nároky příslušníkovi při takovém rozvázání vznikají. Právní úprava propuštění stanoví řadu omezení, jimiž je příslušník chráněn před neopodstatněným rozvázáním služebního poměru. Cílem těchto omezení je ochrana stability služebního poměru a právní a sociální jistoty příslušníka. Pro rozhodnutí o propuštění z taxativně stanovených důvodů se rovněž stanoví objektivní a subjektivní propadná lhůta. Smyslem těchto lhůt je zamezení dlouhodobé právní nejistoty příslušníka o stabilitě služebního poměru.

Důvody propuštění ze služebního poměru uvedené v této kapitole mají obligatorní charakter. To znamená, že služební funkcionář musí příslušníka propustit, jsou-li zákonem stanovené podmínky pro propuštění splněny, tedy je-li dán některý z důvodů propuštění ze služebního poměru.

4. 2. 1. Propuštění pro pravomocné odsouzení za trestný čin

Příslušník musí být propuštěn, pokud (cituji):

- a) „*byl pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný úmyslně*“⁹⁷, nebo
- b) „*byl pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný z nedbalosti a jednání, kterým trestný čin spáchal, je v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka*“⁹⁸.

Ad 1) V tomto případě postačí k propuštění příslušníka pravomocný rozsudek, resp. trestní příkaz, kterým byl příslušník uznán vinným z úmyslného spáchaní trestného činu. Trestným činem je každý protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v trestním zákoníku⁹⁹. Novela trestního

⁹⁷ Viz § 42 odst. 1 a) zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

⁹⁸ Viz § 42 odst. 1 b) zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

⁹⁹ Viz § 13 zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění.

zákonu upustila od tzv. formálně - materiálního pojetí trestného činu. Podle předchozí právní úpravy¹⁰⁰ musela k trestnosti činu "přistoupit" i společenská nebezpečnost pachatele jako materiální znak trestného činu a nutno podotknout, že právě chybějící materiální znak byl nejčastější kalkul obhajoby v trestních kauzách. Zároveň je třeba ovšem dodat, že novela trestního zákona nevyřadila materiální stránku trestného činu úplně "z provozu". Odstavec druhý v § 12 trestního zákoníku vyjadřuje v návaznosti na zásadu zákonnosti v odstavci 1 zásadu subsidiarity trestní represe slovy (cituji): „*Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu*¹⁰¹.“ Pojem společenské škodlivosti, který je v tomto ustanovení používán, je v takovéto formulaci bezpochyby přesnější než dosavadní pojem společenské nebezpečnosti, který používal trestní zákon z roku 1961¹⁰².

Trestní zákon rozlišuje zavinění ve formě úmyslu ve dvou stupních: úmysl přímý (*dolus directus*)¹⁰³ a úmysl nepřímý či eventuální (*dolus eventualis*)¹⁰⁴. U přímého úmyslu pachatel věděl, že způsobem uvedeným v trestním zákoně poruší nebo ohrozí zájem chráněný takovým zákonem, a chtěl takové porušení nebo ohrožení způsobit. U nepřímého úmyslu pachatel věděl, že svým jednáním může způsobit porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, a pro případ, že jej způsobí, byl s tím srozuměn. Společné pro oba druhy úmyslu je, že intelektuální složka zahrnuje u pachatele představu rozhodných skutečností alespoň jako možných¹⁰⁵.

Ad 2) V druhém případě je k propuštění příslušníka zapotřebí kumulativního splnění dvou podmínek: a) pravomocný rozsudek, resp. trestní příkaz, kterým byl příslušník uznán vinným z nedbalostního spáchání trestného činu a b) jednání kterým byl trestný čin spáchán, musí být v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka.

Trestní zákoník rozlišuje nedbalost vědomou (*culpa luxuria*)¹⁰⁶, a nedbalost nevědomou (*culpa negligentia*)¹⁰⁷. Při vědomé nedbalosti pachatel ví, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým

¹⁰⁰ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v tehdy platném znění.

¹⁰¹ § 12 odst. 2 zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění.

¹⁰² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, s 117. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-285.

¹⁰³ Viz § 15 odst. 1 písm. a), zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění.

¹⁰⁴ Viz § 15 odst. 1 písm. b) zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění.

¹⁰⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, s 221. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-285.

¹⁰⁶ Viz § 16 odst. 1 písm. a) zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění.

¹⁰⁷ Viz § 16 odst. 1 písm. b) zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění.

zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhá, že takový následek nezpůsobí. Nevědomou nedbalost trestní zákoník vymezuje tak, že pachatel neví, že svým jednáním může takový následek (porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákoníkem) způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět má a může. Trestné činy, u nichž postačí nedbalost, lze vždy spáchat jak s nedbalostí vědomou, tak i s nedbalostí nevědomou¹⁰⁸.

Tato konstrukce propouštěcího důvodu je poměrně složitá. Nikoliv z důvodu úvah nad definicí nedbalostního trestného činu – ten je explicitně vyčerpán v předchozím odstavci. Rozpaky budí neurčitý právní pojem „jednání, které je v rozporu s požadavky kladené na příslušníka“. Nejprve je třeba zodpovědět otázku, jestli se musí jednat pouze o rozpor s požadavky kladenými na příslušníka podle služebního zákona, nebo se může jednat rovněž o rozpor s jinými zákony. Služební poměry příslušníků hasičského záchranného sboru jsou totiž upraveny nejen ve služebním zákoně, ale rovněž v dalších právních předpisech. Jak je popsáno v kapitole 3.1. (předmět pracovního a služebního práva), výkonem oprávnění hasiče je dotčen rovněž výkon služby podle zákona o hasičském záchranném sboru, kde například v § 6 odst. 1 je výslovně uvedeno, že (cituji): *"příslušník je i v době mimo službu povinen provést zásah, popřípadě učinit jiná opatření k provedení zásahu"*¹⁰⁹. Celá řada úkolů je dále vymezena například v zákoně č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, podle kterého vykonává hasičský záchranný sbor kraje státní správu na úseku požární ochrany (státní požární dozor). Dále je třeba posoudit, jaká jednání jsou v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka a jestli je v případě některých trestných činů nepochybné, že je jeho spáchání v rozporu s požadavky automaticky, nebo je třeba vždy posuzovat charakter jednání, kterým byl trestný čin spáchán. V rozporu s požadavky by pak zřejmě byly takové nedbalostní trestné činy, kterými je snižována dobrá pověst bezpečnostního sboru, nebo ty, jejichž objektem jsou skutečnosti, vůči kterým má hasičský záchranný sbor poskytovat ochranu. Naprosto bezpochyby lze hovořit o explicitně vyjádřeném nedbalostním trestném činu, který plyne z porušení služební povinnosti příslušníka bezpečnostního sboru, uvedeným v § 398 odst. 1 trestního zákoníku. Tohoto trestného činu se dopustí každý příslušník, který (cituji): *"ke škodě"*

¹⁰⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, s 237. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-285.

¹⁰⁹ Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, v platném znění.

bezpečnostního sboru nesplněním uložené služební povinnosti, byť i z nedbalosti, podstatně sníží použitelnost výzbroje, výstroje nebo jiných věcných prostředků".

V případě spáchání úmyslného trestného činu není pro doručení rozhodnutí o propuštění stanovena žádná lhůta. To znamená, že příslušník musí být propuštěn vždy, kdy se služební funkcionář doví o existenci pravomocného rozsudku, resp. trestního příkazu, kterým byl příslušník uznán vinným. V případě spáchání nedbalostního trestného činu musí být rozhodnutí o propuštění příslušníkovi doručeno do dvou měsíců (subjektivní lhůta) ode dne, kdy služební funkcionář důvod propuštění zjistil, nejpozději do jednoho roku (objektivní lhůta) ode dne, kdy tento důvod vznikl¹¹⁰. Marným uplynutím těchto lhůt zaniká hrozba, že příslušník bude propuštěn. Nárok na odchodné a výsluhový příspěvek má pouze příslušník propuštěný z důvodu spáchání nedbalostního trestného činu (při úmyslném trestném činu tento nárok nevzniká).

4. 2. 2. Propuštění při použití odklonu v trestním řízení

Pojem odklon není v trestním řádu definován. Jeho použití je vyjádřením zásady subsidiarity trestní represe a trestně právní nauka se shoduje na definici, kdy (citují): *„jde o alternativy k standardním postupům, jejichž smyslem je racionalizace systému trestní justice“*¹¹¹. Jinak řečeno, odklony představují alternativu standardního trestního řízení, kdy trestní stíhání nevyústí do svého obvyklého konce vyslovení viny a uložení klasické trestní sankce, ale je v přípravném řízení státním zástupcem, nebo v hlavním líčení soudcem zastaveno. Jakkoli je však použitím odklonu presumována nižší míra nebezpečnosti pachatele, případné použití tohoto institutu může mít ničivý vliv na služební poměr příslušníka. Ustanovení § 42 odst. 1 písm. c) zákona o služebním poměru totiž stanoví, že příslušník musí být propuštěn pokud (citují): *„bylo v řízení o úmyslném trestném činu pravomocně rozhodnuto o podmíněném zastavení jeho trestního stíhání, bylo pravomocně schváleno narovnání nebo bylo pravomocně rozhodnuto o podmíněném odložení návrhu na potrestání a jednání, kterým trestný čin spáchal, je v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka“*. Jednotlicí podmínkou

¹¹⁰ Viz § 42 odst. 4 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

¹¹¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle novelizované právní úpravy účinné od 1.1.2010*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, s 538. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-30-1.

všech tří zmíněných odklonů je doznání ke spáchání přečinu, což jsou (cituji): „*všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let*”¹¹². Odklony, které zákon o služebním poměru zmiňuje jako propouštěcí důvody jsou tři, a to:

- 1) podmíněné zastavení trestního stíhání,
- 2) narovnání a
- 3) podmíněné odložení podání návrhu na potrestání.

Ad 1) Podmíněné zastavení trestního stíhání lze též charakterizovat jako rozhodnutí prozatímní, se stanovením zkušební doby, vázané na splnění následujících podmínek¹¹³:

- a) jde o řízení o přečinu (tj. o všech nedbalostních trestných činech a úmyslných trestných činech s horní hranicí trestní sazby do pěti let),
- b) souhlas obviněného a jeho doznání k činu,
- c) nahrazení škody obviněným, pokud byla činem způsobena nebo uzavření dohody o náhradě škody s poškozeným, anebo učinění jiných potřebných opatření k její náhradě,
- d) vydání bezdůvodného obohacení činem získaného, a
- e) vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

Uvedeného procesního institutu mohou po splnění zákonných podmínek a s předchozím souhlasem obviněného použít soud a v přípravném řízení státní zástupce.

Ad 2) Účelem narovnání především je, aby obviněný důsledně odčinil všechny škodlivé následky, které byly poškozenému způsobeny trestným činem, a tomuto zájmu se dává větší význam než zájmu na potrestání pachatele¹¹⁴. Určitý prvek trestní represe je obsažen v tom, že obviněnému se uloží povinnost k dalšímu majetkovému plnění nad rámec výše škody, když uvedené plnění slouží pro obecně prospěšné účely.

¹¹² Viz § 14 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹¹³ Viz § 307 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

¹¹⁴ Odklony v trestním řízení. [online]. 2013 [cit. 2013-03-24]. Dostupné z: Zdroj: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/prubeh-řízení-v-trestních-a-netrestních-vecech/odklony-v-trestním-řízení>.

Trestní řád umožňuje, aby o schválení narovnání rozhodl v přípravném řízení státní zástupce za splnění následujících podmínek¹¹⁵:

- a) jde o řízení o přečinu,
- b) souhlas obviněného i poškozeného,
- c) prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a určitě,
- d) úhrada škody způsobené trestným činem poškozenému nebo potřebné úkony obviněného k její úhradě, popřípadě jiný způsob odčinění újmy vzniklé trestným činem,
- e) vydání bezdůvodného obohacení činem získaného, nebo učinění jiných vhodných opatření k jeho vydání,
- f) obviněný složí na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžní částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti a takové plnění není zřejmě nepřiměřené závažnosti přečinu, a
- g) vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl přečinem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům lze považovat takový způsob vyřízení věci za dostačující.

Ad 3) Pro užití tohoto institutu je třeba, aby škoda, pokud byla činem způsobena, byla ještě před příslušným rozhodnutím skutečně uhrazena. Nelze tedy, aby obviněný uzavřel s poškozeným dohodu o náhradě škody nebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě, jako tomu je u podmíněného zastavení trestního stíhání. Jedná se o usnesení státního zástupce ve zkráceném přípravném řízení¹¹⁶ za obdobných podmínek jako je tomu u podmíněné zastavení trestního stíhání. V rozhodnutí o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání se stanoví zkušební doba na šest měsíců až jeden rok. K rozhodnutí se nevyžaduje souhlas poškozeného, může však proti rozhodnutí podat stížnost, která má odkladný účinek.

Z výše uvedeného vyplývá, že příslušník nemůže být propuštěn, pokud bylo (jakéhokoli) odklonu použito v případě jednání, kterým byl spáchán nedbalostní trestný čin. Zároveň nebude propuštěn, pokud se mu podaří utajit pravomocné rozhodnutí o

¹¹⁵ Viz § 309 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

¹¹⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle novelizované právní úpravy účinné od 1.1.2010*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, s 411. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-30-1.

odklonu po dobu alespoň jednoho roku. V každém případě odklon v trestním řízení znamená pro osobu obviněnou (obžalovanou) pohodlné vyřešení nepříjemné životní situace, neboť pravomocným rozhodnutím o odklonu ustanou policejní výsledky, soudní předvolání apod. Lze se důvodně domnívat, že tohoto institutu využívají i osoby nevinné v případě, že se chtějí vyhnout policejním a soudním peripetiím. Pokud je však z úmyslného spáchání trestného činu obviněn příslušník bezpečnostního sboru, měl by si vždy dobře rozmyslet, jestli mu tato pohodlnost a "vyhnutí se" spravedlnosti stojí skutečně za riziko propuštění ze služebního poměru.

4. 2. 3. Propuštění pro porušení služebního slibu zavrženíhodným jednáním

Podle § 42 odst. 1 písm. d) zákona o služebním poměru musí být příslušník propuštěn, pokud (cituji): *„porušil služební slib tím, že se dopustil zavrženíhodného jednání, které má znaky trestného činu a je způsobilé ohrozit dobrou pověst bezpečnostního sboru¹¹⁷“*. Jedná se o jedno z nejkontroverznějších, a služební obcí nejvíce diskutované ustanovení. Dle tohoto paragrafu musí být příslušník propuštěn, pokud se dopustí jednání které:

- a) je zavrženíhodné,
- b) porušuje služební slib,
- c) má znaky trestného činu a
- d) je způsobilé ohrozit dobrou pověst bezpečnostního sboru.

Ad a) V celém právním řádu není přesně určeno, které jednání lze pojmenovat jako "zavrženíhodné". Přesto však lze tento neurčitý právní pojem v různých právních komentářích a názorech vystopovat. S tímto institutem logicky nejvíce pracuje odvětví trestního práva, které zavrženíhodnou pohnutku klasifikuje jako zvlášť přitěžující okolnost v § 42 písm. b), kde blíže uvádí demonstrativním výčtem¹¹⁸ příklady zvlášť zavrženíhodných pohnutek, kterými jsou (cituji): *"ze ziskuchtivosti, z pomsty, z národnostní, rasové, etnické, náboženské, třídní či jiné podobné nenávisti"*¹¹⁹. Dále například zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v § 469 uvádí jako jeden z důvodů

¹¹⁷ Viz § 42, odst. 1 písm. d), zákona č. 361/2003 Sb., zákona o služebním poměru, v platném znění.

¹¹⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, s 555. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-285.

¹¹⁹ Viz § 42 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění.

dědické nezpůsobilosti "zavrženíhodné jednání proti projevu poslední vůle zůstavitelovy"¹²⁰. Komentář k tomuto zákonu pak v celku trefně uvádí, že takové jednání můžeme označit (cituji): "*pouze tehdy, je-li úmyslné a lze-li je, se zřetelem k motivaci, formě, intenzitě či účinku, považovat za „zavrženíhodné“*"¹²¹. Další zákon který výslovně uvádí zavrženíhodné jednání je zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, který v § 6 uvádí, že nárok na výplatu jednorázového peněžitého příspěvku účastníku odboje a odporu proti komunismu dotyčné osobě nevznikne, pokud se dopustil (cituji): "*vůči manželu, který byl účastníkem odboje a odporu proti komunismu, zavrženíhodného jednání, zejména spoluprací s bezpečnostními složkami*"¹²². Jakkoli výše uvedené demonstrativní ukazatele mohou determinovat rámcovou představu o definici pojmu "zavrženíhodný", dle mého názoru takovéto neuchopitelné právní pojmy snižují důvěru příslušníků v zákon, neboť v rukou zdatného "jurismanipulátora" lze tento institut navléknout na téměř každé jednání, které je schopno se odchýlit od dobrých mravů.

Ad b) Zákonodárce v tomto případě nadužívá institut propuštění na základě porušení služebního slibu. Tento propouštěcí důvod je samostatně vyjádřen již v § 42 odst. 1 písm. e), ve smyslu „propuštění, jako následek trestu odnětí služební hodnosti uložený za porušení služebního slibu"¹²³. Dle tohoto ustanovení příslušník musí být propuštěn, pokud jakýmkoli jednáním poruší služební slib, proto je nejasné, proč se v případě písmene d) „čeká“ na jednání zavrženíhodné.

Ad c) Důvod propuštění jako následek jednání které má znaky trestného činu aplikují služební funkcionáři kteří ve většině případech nemají právnické vzdělání, a je velice nebezpečné a nežádoucí aby náročné požadavky na aplikaci trestního práva byly dány do rukou laikům. Nejspornější bod tohoto důvodu propuštění totiž dává služebnímu funkcionáři možnost svévolně rozhodnout, zda předmětné jednání příslušníka je či není trestným činem. Konstrukce trestného činu bývá většinou velmi složitá a správná aplikace trestních norem klade důraz přesnost, jasnost, výstižnost a soulad s právním řádem jako celkem. Služební funkcionář rozhodující o propuštění v tomto případě vstupuje do role soudce, který má za úkol extrahovat z jednání příslušníka formální znaky trestného činu a to zcela sám, bez podpory orgánů činných

¹²⁰ Viz § 469 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

¹²¹ ŠVESTKA, Jiří, Jiří SPÁČIL, Marta ŠKÁROVÁ a Milan HULMÁK. Občanský zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxi, s 984. Velké komentáře. ISBN 978-807-4001-086.

¹²² Viz § 6 zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění.

¹²³ Srovnej kapitulu 4. 2. 4. Propuštění při odejmutí hodnosti.

v trestním řízení, bez jakéhokoli přípravného řízení, během něhož podrobným zkoumáním mnohokrát vyjde najevo skutečnost, že podezření nejsou do té míry odůvodněná, aby bylo možno pachatele postavit před soud. Tato, řekl bych až nebezpečná "legislativní havárie", znamená flagrantní porušení kategorického požadavku na přesné vymezení podmínek trestní odpovědnosti - zásady *nullum crimen sine lege*. Je v rozporu s Listinou základních práv a svobod ("Listina"), která v článku 39 stanoví, že (cituji): "*jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest ... za jeho spáchání uložit*"¹²⁴. Další porušení ústavních zásad lze nalézt v článku č. 40 Listiny, kde podle odstavce č. 1 (cituji): "*jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy*" a odstavce č. 2 (cituji): "*každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena*". Citovaný ústavní paradox přímo potvrzuje jiné ustanovení samotného služebního zákona, konkrétně § 180 odst. 5, dle něhož (cituji): „*služební funkcionář si nemůže učinit úsudek o osobním stavu příslušníka a o tom, zda byl spáchán trestný čin a kdo za něj odpovídá*"¹²⁵.

Ad d) pojem „dobré jméno bezpečnostního sboru“ je další z neurčitých právních pojmů, které (jakkoli v obecné rovině o něm není pochyb) je velmi složité vymezit. Soudní praxe v tomto případě judikuje, že (cituji): „*jednání naplňující znaky úmyslného trestného činu je způsobilé ohrozit dobrou pověst bezpečnostního sboru vždy*"¹²⁶. Dle tohoto judikátu je posuzování otázky, zda předmětné jednání je způsobilé ohrozit dobrou pověst sboru, na místě jen tehdy, pokud jednání naplňuje znaky trestného činu spáchaného z nedbalosti. V tomto případě je tedy „dobrým jménem“ sboru opět zbytečně manipulováno, a v případě jeho posuzování bude zřejmě otázkou právního výkladu služebního funkcionáře.

Podle § 184 odst. 1 služebního zákona je řízení o propuštění (pro porušení slibu zavrženíhodným jednáním) zahájeno dnem, kdy služební funkcionář učiní první úkon vůči účastníkovi. V odstavci 2 stejného paragrafu i zákona se však dozvídáme, že tímto prvním úkonem může být doručení rozhodnutí o propuštění. Toto ustanovení je naprosto proti všem procesním pravidlům i ústavním zásadám. Zákon¹²⁷ v tomto případě umožňuje, aby příslušníkovi bylo doručeno rozhodnutí o propuštění, aniž by se

¹²⁴ Viz čl. 39 Zákon ČNR č. 2/1992 Sb., Listina základních práv a svobod, v platném znění.

¹²⁵ Viz § 180 odst. 5 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

¹²⁶ Rozsudek Krajského soudu ze dne 25.10. 2010, čj. 22 Ca 177/2009/47.

¹²⁷ Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

kdy dověděl, že řízení o propuštění probíhá. Jinými slovy - řízení o propuštění je zahájeno dnem, kdy v podstatě skončilo. Skutečnost že zákonodárce takto doopravdy uvažuje, potvrzuje ustanovení § 183, podle něhož nemá účastník právo vyjádřit se před vydáním rozhodnutí k jeho podkladům. Je již nadbytečné srovnávat tento procesní postup s čl. 40 odst. 3 Listiny, podle něhož (cituji): "*obviněný má právo, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby*"¹²⁸. Pomyslnou korunu ve zvláštní úpravě procesního postupu "nasazuje" ustanovení § 185 zákona o služebním poměru, který propuštěnému příslušníkovi zkracuje lhůtu pro odvolání, než je tomu v ostatních případech. Odvolání je možno podat do 7 kalendářních dnů ode dne doručení rozhodnutí o propuštění. Odvolání samozřejmě nemá odkladný účinek.

4. 2. 4. Propuštění při uložení kázeňského trestu odnětí služební hodnosti

Trest odnětí hodnosti je zvláštním trestem *sui generis*, který dopadá na služební poměr příslušníka s likvidační drtivostí¹²⁹ a pro příslušníka mívá rozsáhlé existenční následky, neboť služební poměr po uložení tohoto trestu obligatorně končí propuštěním¹³⁰. Kázeňský trest odnětí služební hodnosti se ukládá za (vymezeno taxativně):

- 1) kázeňský přestupek se zvláště škodlivým následkem;
- 2) porušení povinnosti vyplývající z omezení práv příslušníka,
- 3) jednání, kterým příslušník porušil služební slib,
- 4) opakované spáchání kázeňského přestupku se škodlivým následkem, jestliže předcházející uložení kázeňských trestů nevedlo v období tří let k obnovení služební kázně příslušníka.
- 5) Jednání, které má znaky přestupku a je v rozporu s požadavky na příslušníka,

¹²⁸ Viz čl. 40 odst. 3 Zákon ČNR č. 2/1992 Sb., Listina základních práv a svobod, v platném znění.

¹²⁹ DOSTÁL, Filip. *Jednání mající charakter přestupku spáchané příslušníkem Hasičského záchranného sboru*. Brno, 2009. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovi univerzity v Brně. Vedoucí práce doc. JUDr. Soňa Skulová, Ph.D.

¹³⁰ Srovnej § 42 odst. 1 písm. h) ve vazbě na § 41 písm. b) Zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění., podmínky dle § 186 odst. 7 Zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

6) opakované dosahování neuspokojivých výsledků ve výkonu služby uvedené v závěru služebního hodnocení¹³¹.

Ad 1) Kázeňský přestupek se zvláště škodlivým následkem. Kázeňským přestupkem je úmyslné či nedbalostní zaviněné jednání příslušníka, které porušuje služební povinnost, ale nejde o trestný čin, přestupek¹³² nebo jiný správní delikt¹³³. Pro spáchání kázeňského přestupku je tedy dána pouze jedna skutková podstata - porušení služebních povinností. Toto porušení povinností může být spácháno i opomenutím. Vymezení povinností, jejichž porušením je dána odpovědnost příslušníka za spáchaný kázeňský přestupek, je uvedeno v § 45 zákona o služebním poměru. Příslušník je podle tohoto ustanovení povinen:

- a) dodržovat služební kázeň, konkretizovanou v § 46 služebního zákona, která spočívá v nestranném, řádném a svědomitém plnění služebních povinností, které pro něj vyplývají z právních předpisů, služebních předpisů a rozkazů;
- b) zdržet se jednání, které může vést ke střetu s osobními zájmy a ohrozit důvěru v nestranný výkon služby, zejména nezneužívat ve prospěch vlastní nebo v prospěch jiných osob informace nabyté v souvislosti s výkonem služby a v souvislosti s výkonem služby nepřijímat dary nebo jiné výhody;
- c) zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se dozvěděl při výkonu služby; to neplatí, jestliže byl příslušník této povinnosti zproštěn služebním funkcionářem;
- d) prohlubovat svoji odbornost a udržovat svoji fyzickou zdatnost potřebnou pro zastávané služební místo a podrobovat se jejímu ověřování služebním funkcionářem;
- e) dodržovat pravidla služební zdvořilosti, kterými je možno rozumět slušné, uctivé, ale i důstojné jednání ve vztahu ke svým spolupracovníkům¹³⁴;
- f) poskytovat bezpečnostnímu sboru osobní údaje nezbytné pro rozhodování ve služebním poměru a pro plnění povinností bezpečnostního sboru podle

¹³¹ Viz § 186 odst. 7 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

¹³² Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění.

¹³³ Viz § 50 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

¹³⁴ TOMEK, Petr. *Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů*. 2012. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. 2. aktualizované vydání. s 176. ISBN 978-80-7263-752-2.

zvláštních právních předpisů (tato povinnost zahrnuje i povinnost sdělovat služebnímu funkcionáři např. změny pobytu, změny telefonního čísla, nebo místo dovolené);

g) vykonávat službu tak, aby nebyla ovlivňována jeho politickým, náboženským nebo jiným přesvědčením;

h) ohlašovat vedoucímu příslušníkovi závady a nedostatky, které ohrožují nebo ztěžují výkon služby, a skutečnost, že byl pravomocně odsouzen pro trestný čin, bez zbytečného odkladu (lze logicky odvodit, že příslušník nemá oznamovací povinnost v případě trestního stíhání. Tato povinnost mu vznikne až okamžikem nabytí právní moci rozsudku a je otázkou, zda není pro příslušníka lepší riskovat porušení této povinnosti, když samotná existence pravomocného rozsudku je důvod k propuštění ze služebního poměru¹³⁵);

i) chovat se a jednat i v době mimo službu tak, aby svým jednáním neohrozil dobrou pověst bezpečnostního sboru (jedná se o povinnost obecnou, která se dá nazvat povinnost "chovat se slušně").

V druhém odstavci jsou zvlášť upraveny povinnosti vedoucího příslušníka, který je kromě jiného povinen:

a) hodnotit výkon služby podřízených příslušníků,

b) zabezpečovat, aby příslušníci byli pro výkon služby náležitě vyškoleni a vycvičeni,

c) oceňovat příkladné plnění služebních povinností,

d) vyvozovat důsledky z porušení služebních povinností a

e) přijímat podněty k odstranění závad a nedostatků, které ohrožují nebo ztěžují výkon služby.

Pouhé spáchání kázeňského přestupku však nezakládá důvod k propuštění. K naplnění tohoto důvodu je třeba, aby objektivní stránka přestupku byla určena následkem, která je zvlášť škodlivý. Zvlášť škodlivý následek není služebním zákonem nikde definován, nicméně dokáží si představit (při posuzování případné "míry škodlivosti") použití trestního zákoníku, který tento druh následku definuje jako "zvlášť těžký a těžko napravitelný"¹³⁶ a určuje jej jako jednu z podmínek použití vyšší

¹³⁵ Viz kapitola skončení služebního poměru pro spáchaný trestný čin.

¹³⁶ Viz § 54 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění.

trestní sazby. Komentář¹³⁷ k tomuto zákonu pak příkladmo uvádí majetkovou škodu mimořádně velkého rozsahu, vážnou a těžko odstranitelnou poruchu v hospodářství, ve fungování státního aparátu, důležitých provozů (např. jaderných elektráren, letového provozu, zdravotnické služby), popřípadě i s negativním dopadem v mezinárodním měřítku apod. Význam zvláště škodlivého následku z hlediska majetkových deliktů se nazývá škoda velkého rozsahu, která je ohodnocena částkou minimálně 5 000 000,- Kč. Obávám se však, že služební funkcionář bez právnického vzdělání bude při posuzování škodlivosti postupovat čistě účelově a rozhodovat bude jeho osobní právní výklad.

Pro řízení o uložení kázeňského trestu platí stejná pravidla jako pro ostatní druhy řízení. Příslušník má v řízení klasická procesní práva upravena redundantně¹³⁸ hned ve dvou ustanoveních - např. právo nahlížet do spisu, klást otázky svědkům, navrhopvat důkazy a činit návrhy po celou dobu řízení. Zároveň musí být příslušníkovi umožněno vyjádřit se k podkladům před vydáním rozhodnutí a navrhopvat jejich doplnění. Služební funkcionář je povinen vyslechnout osobu, která dala podnět k zahájení řízení. Zásada presumpce nevinu vyjádřená v § 186 odst. 3 služebního zákona stanoví, že na příslušníka, o jehož kázeňském přestupku nebo jednání, které má znaky přestupku se do doby, než je o jeho vině pravomocně rozhodnuto, hledí jako by byl nevinný. Zákon striktně odděluje řízení o kázeňském přestupku a o jednání, které má znaky přestupku. V případě spáchání více kázeňských přestupků projednaných ve společném řízení umožňuje absorpční zásada v odstavci 6 stejného paragrafu i zákona uložit kázeňský trest podle nejzávažnějšího kázeňského přestupku. Služební funkcionář, který vede řízení má za povinnost při určení druhu kázeňského trestu přihlídnout ke všem okolnostem, za nichž byl přestupek spáchán, k závažnosti kázeňského přestupku, ke způsobu spáchání, míře zavinění, rozsahu následků, k míře zavinění, pohnutkám které pachatele ke spáchání vedly, dosavadním přístupem příslušníka k plnění služebních povinností a k tomu, zda byl již kázeňsky trestán.

Ad 2) Porušení omezující povinnosti. Tento propouštěcí důvod je uveden samostatně v § 42 odst. 1 písm. f). Upravit propouštěcí důvod duplicitně¹³⁹ byl zřejmě další ze záměrů zákonodárce, který mi nadále zůstává nejasný.

¹³⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, s 741. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-285.

¹³⁸ Srovnej § 174 a § 186 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru, v platném znění.

¹³⁹ Srovnej kapitolu 4.2.5. Propuštění pro porušení omezených povinností.

Ad 3) Porušení služebního slibu. Služební slib příslušníka má charakter slavnostního vyjádření morálního závazku a zní (cituji): „*Slibuji na svou čest a svědomí, že při výkonu služby budu nestranný a budu důsledně dodržovat právní a služební předpisy, plnit rozkazy svých nadřízených a nikdy nezneužiji svého služebního postavení. Budu se vždy a všude chovat tak, abych svým jednáním neohrozil dobrou pověst bezpečnostního sboru. Služební povinnosti budu plnit řádně a svědomitě a nebudu váhat při ochraně zájmů České republiky nasadit i vlastní život.*“¹⁴⁰ Všechny závazky pojmuté ve služebním slibu jsou upraveny samostatně v § 45 jako základní povinnosti příslušníka. Co je však na služebním slibu nejvíce sporné, je normativní povaha povinnosti "nasadit život". Právo na život je základním, ústavou chráněným právem člověka a rozhodnutí o obětování musí vždy vycházet z morálního přesvědčení a osobního rozhodnutí. Jinými slovy - pokud jede hasič k zásahu s vědomím, že nasadit život mu ukládá zákon, je to špatně. Proto shledávám institut propuštění z důvodu porušení služebního slibu jako nadbytečný.

Ad 4) Opakované spáchání kázeňského přestupku se škodlivým následkem. Definice kázeňského přestupku a řízení o něm je vyčerpána ad 1. I v tomto případě je důležitým kritériem škodlivost následku. Pro propuštění z tohoto důvodu zde postačí již "pouhý" škodlivý následek, ovšem za kumulativního splnění následujících podmínek:

- e) příslušník spáchal kázeňský přestupek opakovaně;
- f) byly mu během tří let již uloženy alespoň dva kázeňské tresty a
- g) tyto tresty nevedly k obnovení služební kázně příslušníka.

Ad 5) Jednání, které má znaky přestupku a je v rozporu s požadavky na příslušníka. „Jednání mající znaky přestupku“ je zjevně éterický pojem, který svou neurčitou povahou hmotně i procesně právně souzní s „jednáním majícím znaky trestného činu“. Pro příslušníky hasičského záchranného sboru je tento termín zaváděn služebním zákonem nově s tím, že legální definice chybí. Vymezit tento pojem lze za použití přestupkového zákona¹⁴¹ a negativního vymezení vůči „kázeňskému přestupku“ definovanému v § 50 odst. 1 zákona o služebním poměru. Legální definice pojmu bude tedy znít (cituji): „*Jednáním majícím znaky přestupku je zaviněné jednání fyzické osoby, která je příslušníkem bezpečnostního sboru, které porušuje nebo ohrožuje zájem*

¹⁴⁰ Viz § 17 odst. 3 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

¹⁴¹ Viz definice přestupku v zákoně č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění.

společnosti a je výslovně označeno v zákoně o přestupcích nebo jiném zákoně za přestupek, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů, o trestný čin anebo o kázeňský přestupek. Jednáním majícím znaky přestupku dále není jednání, jímž příslušník odvrací přiměřeným způsobem přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný zákonem nebo nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému zákonem, jestliže tímto jednáním nebyl způsoben zřejmě stejně závažný následek než ten, který hrozil, a toto nebezpečí nebylo možno v dané situaci odvrátit jinak¹⁴².“

Jednání mající znaky přestupku je ve své podstatě obecný přestupek, který je nutné sestavit kombinací formálních a materiálních znaků a pozitivně a negativně jej vymezit. Zdařilý pokus o negativně - pozitivní vymezení (uveden výše) má "na svědomí" kolega – hasič z Právnické fakulty Univerzity Masarykovi v Brně. Jen pro shrnutí - zásadní odlišnost obecného přestupku a jednání majícího znaky přestupku spočívá na úrovni subjektu a v rovině procesní. Nutnou speciální podmínkou je v tomto případě subjekt, neboť jednání se musí dopustit osoba v postavení příslušníka. Formální a materiální znaky musí být vždy naplněny současně. Formální znak přestupku je obecný znak, společný všem deliktům - objekt, objektivní stránka, subjekt, subjektivní stránka. Materiální znak je společenská nebezpečnost, která ohrožuje nebo porušuje zájem společnosti a od trestných činů ji odlišuje pouze "nepatrný" stupeň společenské nebezpečnosti. Pro projednávání jednání, které má znaky přestupku platí totéž co pro projednávání kázeňského přestupku s modifikací v § 189 zákona o služebním poměru, které stanoví odklon k jinému procesně právnímu předpisu v případě, jde-li o:

- a) rozhodování zda má jednání příslušníka všechny znaky potřebné k vyslovení viny;
- b) rozhodování o propadnutí věci, zákazu činnosti a upuštění od výkonu jeho zbytku;
- c) ukládání ochranného opatření zabránil věci;
- d) posuzování, zda byla zmeškaná lhůta k podnětu;
- e) společné řízení;
- f) odložení věci, nebo
- g) zastavení řízení.

¹⁴² DOSTÁL, Filip. *Jednání mající charakter přestupku spáchané příslušníkem Hasičského záchranného sboru*. Brno, 2009. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovi univerzity v Brně. Vedoucí práce doc. JUDr. Soňa Skulová, Ph.D.

Téma "jednání, které má znaky přestupku" by svou deskripcí přesáhlo téma této práce, v této souvislosti odkazují na explicitní obsah výše citované diplomové práce, která vyčerpávajícím způsobem koveruje předmětnou problematiku. Pro účely této kapitoly bude již nezbytné připomenout, že pro propuštění příslušníka z tohoto důvodu je třeba "přistoupení" druhé podmínky a tou je rozpor jednání s požadavky na příslušníka.

Ad 6) Opakované dosahování neuspokojivých výsledků ve výkonu služby uvedené v závěru služebního hodnocení. Služební hodnocení příslušníka je posudek o jeho odbornosti, kvality plnění služebních povinností a úrovně teoretických znalostí, včetně jejich aplikace při výkonu služby¹⁴³. V závěru služebního hodnocení hodnotitel uvede, zda příslušník dosahuje: vynikajících výsledků; velmi dobrých výsledků; dobrých výsledků; dobrých výsledků s výhradami nebo neuspokojivých výsledků. Hodnocení příslušníka na dobu neurčitou se provádí nejméně jednou za 3 roky, a pokud příslušník dosáhl neuspokojivých výsledků opakovaně (tedy minimálně dvakrát) je tím založen důvod k vydání rozhodnutí o propuštění. Pokud dosáhne neuspokojivých výsledků v závěru služebního hodnocení příslušník ve služebním poměru na dobu určitou, dosáhne jich poprvé a také naposled, neboť tímto okamžikem je již naplněn důvod k propuštění ze služebního poměru podle ustanovení § 42 odst. 3 písm. c).

Podrobnosti pro zpracování služebního hodnocení příslušníků stanoví služební předpisy. Pro hasičský záchranný sbor je služební hodnocení blíže upraveno Pokynem generálního ředitele¹⁴⁴. Hodnotitelem je dle tohoto pokynu nadřízený služební funkcionář, nebo jím pověřený příslušník. Hodnotitel provádí služební hodnocení pouze na základě osobní znalosti hodnoceného a možnosti posuzovat jeho výkon služby, přičemž minimální doba k získání osobní znalosti hodnoceného je 6 měsíců. V praxi však dochází i k případům, že hodnotitelem je osoba, která nesplnila požadovaná kritéria, tzn. buď je na služebním místě méně než půl roku, nebo hodnotí člověka, o jehož existenci nemá ani potuchy. Objektivitu takového hodnocení nemá, myslím, smysl komentovat.

¹⁴³ Viz § 203 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

¹⁴⁴ Pokyn generálního ředitele HZS ČR č. 25 ze dne 22.12. 2006, kterým se sjednocuje postup při provádění služebního a průběžného hodnocení příslušníků Hasičského záchranného sboru České republiky.

4. 2. 5. Propuštění z důvodu porušení omezení

Omezení některých ústavních práv příslušníků má být výrazem zajištění nestranného výkonu služby příslušníkem. Tato zákonná omezení jsou uvedena v § 47 a § 48 služebního zákona, přičemž jejich porušení je sankcionováno okamžitým propuštěním příslušníka. Důvodová zpráva k tomuto omezení uvádí (cituji): "*Vedle již tradičního zajištění apolitičnosti, které spočívá v zákazu členství v politických stranách a hnutích, se omezují také některá další práva, například právo na účast na podnikatelské činnosti, a pokud jde o příslušníky zpravodajských služeb i o právo na odborové sdružování*"¹⁴⁵. Podle § 47 služebního zákona příslušník nesmí být členem žádné politické strany nebo politického hnutí a nesmí vykonávat ani činnost v jejich prospěch. Díkce tohoto ustanovení vede logicky k závěru, že tímto omezením není dotčeno pasivní ani aktivní volební právo příslušníka, který může např. kandidovat ve volbách do poslanecké sněmovny, přičemž na kandidátce příslušné politické strany musí být zapsán "bez politické příslušnosti".

Na základě ustanovení § 48 odst. 1 služebního zákona je příslušníkovi vysloven zákaz být členem řídicích nebo kontrolních orgánů právnických osob, které provozují podnikatelskou činnost. Logickým výkladem tedy příslušník může být členem valné hromady společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti, neboť valná hromada není řídicím ani kontrolním orgánem obchodní společnosti¹⁴⁶. Další omezení uvedená v § 48 odst. 2 služebního zákona zakazují příslušníkovi (cituji): "*vykonávat jinou výdělečnou činnost než službu podle tohoto zákona*"¹⁴⁷. Novela služebního zákona¹⁴⁸ z roku 2005 upustila od kasuisticky pojatého systému striktního zákazu jiné výdělečné činnosti. Důvodová zpráva k této novele uvádí, že (cituji): "*příslušník bude moci vykonávat jakoukoliv činnost, která nebude mít negativní důsledky z hlediska např. požadavků bezpečnostního sboru*"¹⁴⁹. Výrazem tohoto svobodnějšího pojetí budiž následná díkce novelizovaného ustanovení § 48 odst. 2, kdy (cituji): "*toto omezení se nevztahuje na případy uvedené v § 29, 31 a § 33 písm. a) a na další činnosti stanovené*

¹⁴⁵ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů České republiky, v platném znění.

¹⁴⁶ Viz § 187 a § 125 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, v platném znění.

¹⁴⁷ Viz § 48 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

¹⁴⁸ Zákon č. 530/2005 Sb., novela zákona č. 316/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů České republiky, v platném znění.

¹⁴⁹ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 530/2005 Sb., novela zákona č. 316/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů České republiky, v platném znění.

interními akty vydanými řediteli bezpečnostních sborů"¹⁵⁰. Tato právní úprava od nabytí účinnosti novely umožňuje příslušníkům vykonávat výdělečnou činnost v případech zařazení do záloh¹⁵¹ nebo v případech činností povolených interními akty ředitelů bezpečnostních sborů. V podmínkách Hasičského záchranného sboru České republiky je takovým interním aktem "Interní akt řízení generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky číslo 24/2011"¹⁵² který stanoví, že zákaz výdělečné činnosti se nevztahuje na:

- a) činnosti konané v pracovněprávním vztahu na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr¹⁵³, s výjimkou činností, které plní nebo kontroluje HZS ČR v rozsahu a za podmínek stanovených zvláštními právními předpisy¹⁵⁴. Demonstrativně uvedené povolené činnosti jsou např. řízení vozidel nad 3,5 tuny, dřevorubecké činnosti motorovou řetězovou pilou nebo práce ve výšce a nad volnou hloubkou;
- b) činnosti konané v pracovněprávním vztahu¹⁵⁵ k bezpečnostním sborům nebo Ministerstvu vnitra;
- c) veřejně prospěšné činnosti směřující k uspokojení sociálních, zdravotních, humanitárních, charitativních, kulturních, sportovních a výchovných zájmů občanů;
- d) členství v řídicích nebo kontrolních orgánech občanského sdružení, společenství vlastníků jednotek nebo družstva, které neprovozuje podnikatelskou činnost;
- e) drobný prodej přebytků z vlastního pěstování ovoce a zeleniny a z vlastního chovu hospodářských zvířat, nejvýše však v hodnotě odpovídající částce příjmu osvobozeného od daně stanovené zvláštním právním předpisem;¹⁵⁶
- f) správu vlastního majetku;

¹⁵⁰ Viz § 48 odst. 2 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

¹⁵¹ Záloha činná, záloha pro přechodně nezařazené a neplacená záloha.

¹⁵² Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR ze dne 31.5.2011 k provedení § 48 odst. 2 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění zákona č. 530/2005 Sb.

¹⁵³ Podle části třetí zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

¹⁵⁴ Zejména zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁵ Pracovní poměr podle části druhé zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění.

¹⁵⁶ Viz § 10 odst. 3 písm. a) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

- g) činnosti spočívající ve výrobě elektřiny pro vlastní spotřebu v zařízeních využívajících výhradně obnovitelné zdroje energie, do instalovaného výkonu 20 kW¹⁵⁷;
- h) činnost znalce pro soud nebo správní úřad, činnost tlumočnicka;
- i) činnost publicistickou, literární, uměleckou, vědeckou a pedagogickou;
- j) činnosti související s členstvím ve volených orgánech obce nebo kraje, činnost poslance nebo senátora;
- k) činnost v jednotce SDH obce;
- l) činnosti v rámci preventivní požární hlídky při akcích, kterých se zúčastňuje větší počet osob;
- m) činnost záchranáře Horské služby a zdravotnické záchranné služby.

Uvedené činnosti lze vykonávat výhradně za předpokladu, že nebudou žádným způsobem narušovat výkon služby nebo ohrožovat připravenost k výkonu služby nebo jinak způsobovat střet se zájmy Hasičského záchranného sboru České republiky. Nesmí se zároveň jednat o činnosti, ale i o chování a jednání, které by mohly snížit důvěru v Hasičský záchranný sbor České republiky a veřejnou správu vůbec v očích veřejnosti.

Rozhodnutí o propuštění musí být příslušníkovi doručeno nejpozději do dvou měsíců ode dne, kdy se služební funkcionář o porušení ustanovení § 47 nebo § 48 zákona o služebním poměru dozvěděl, nejdéle však do jednoho roku ode dne, kdy tento důvod vznikl. V souvislosti s během lhůt je třeba říci, že rozhodnou skutečností pro posuzování, zda příslušník je či není členem kontrolních orgánů obchodních společností, není zápis v obchodním rejstříku. Služební funkcionář musí v tomto případě zjišťovat, kdy skutečně k ukončení činnosti došlo. V této souvislosti je nutno zmínit rozsudek Krajského soudu, který rozhodl v případě nedůvodného propuštění příslušníka Policie české republiky¹⁵⁸. Soud judikoval, že zápis v členství v dozorčí radě akciové společnosti se obchodního rejstříku má pouze deklaratorní povahu, čili členství zaniká již na základě skutečností, nikoliv až okamžikem výmazu z obchodního rejstříku. Rozsudek Nejvyššího správního soudu¹⁵⁹ také judikoval ohledně běhu lhůt ve věci propuštění z důvodu porušení omezení v § 48 tak, že doba rozhodná pro počátek běhu lhůty je doba ukončení protiprávního jednání, tzn. lhůta pro doručení

¹⁵⁷ Viz § 5 odst. 1 a 5 zákona č. 458/2000 Sb., energetický zákon, v platném znění.

¹⁵⁸ Srovnej Rozsudek Krajského soudu ze dne 12.10. 2005, čj. 58 Ca 71/2004 - 54.

¹⁵⁹ Srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 10. 2011, čj. 4 Ads 94/2011, který zároveň judikuje, že okamžik, kdy mohlo být právo na propuštění příslušníka uplatněno poprvé, trvá po celou dobu páchání protiprávního jednání, tedy po celou dobu, než je jednání ukončeno.

rozhodnutí o propuštění počíná běžet den následující po dni, kdy došlo k ukončení podnikatelské činnosti. Příslušník propuštěný z tohoto důvodu má nárok na výsluhu a odchodné, pokud odsloužil u sboru počet let předepsaných pro vznik nároku.

4. 2. 6. Propuštění z důvodu pozbytí státního občanství České republiky

Státní občanství České republiky se pozbývá prohlášením nebo nabytím cizího státního občanství na základě výslovného projevu vůle¹⁶⁰. Jakkoli o institutu pozbytí občanství není pochyb, přesto nastala zvláštní situace podpisem *Evropské úmluvy o státním občanství*. Jménem České republiky byla Úmluva podepsána v Budapešti dne 7. května 1999 a Česká republika se podpisem zavázala (cituji): *“umožnit svým občanům mít ještě další státní občanství v případech, kdy se tohoto dalšího státního občanství automaticky nabývá uzavřením manželství”*¹⁶¹. Implementací této Úmluvy do českého právního řádu vznikla neobvyklá situace tzv. „několikerého státního občanství“, umocněná nesrozumitelným legislativním „uchopením“ v § 17 zákona. K pozbytí státního občanství České republiky nedojde v případech, kdy došlo k nabytí cizího státního občanství v souvislosti s uzavřením manželství se státním občanem cizího státu. Odrazem Úmluvy je ustanovení zákonem předpokládané právní situace „několikerého státního občanství“. K pozbytí státního občanství České republiky nedojde v případech, kdy došlo k nabytí cizího státního občanství v souvislosti s uzavřením manželství se státním občanem cizího státu, a to za předpokladu, že došlo k nabytí cizího státního občanství manžela za trvání manželství.

Pro doručení rozhodnutí o propuštění není stanovena žádná lhůta, služební funkcionář je povinen vydat rozhodnutí o propuštění jakmile se o pozbytí státního občanství dozví. Příslušník má nárok na odchodné a výsluhový příspěvek.

¹⁶⁰ Viz § 13 zákona č. 40/1993 Sb., o nabytí a pozbývání státního občanství České republiky

¹⁶¹ EVROPSKÁ ÚMLUVA O STÁTNÍM OBČANSTVÍ. In: *76/2004 Sb.m.s.* 1. 7. 2004. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=onrg2427giydanc7g43c423qgeyc2ma&type=html&conversationId=4338422>

4. 2. 7. Propuštění pro zdravotní nezpůsobilost

Na základě ustanovení § 42 odst. 1 písm. h) zákona o služebním poměru musí být příslušník propuštěn, pokud (cituji): „*podle lékařského posudku poskytovatelem pracovně lékařských služeb pozbyl dlouhodobě zdravotní způsobilost k výkonu služby*“¹⁶². Zdravotní způsobilost hodnotí „*poskytovatel pracovně lékařských služeb*“¹⁶³, čímž se rozumí „*fyzická nebo právnická osoba, která má oprávnění k poskytování zdravotních služeb*“¹⁶⁴ a s níž bezpečnostní sbor uzavřel písemnou smlouvu o poskytování pracovně lékařských služeb. Lékařský posudek vychází z výsledku mimořádné lékařské prohlídky, která se dle Vyhlášky o zdravotní způsobilosti¹⁶⁵ provádí pokud¹⁶⁶:

- a) ji nařídil orgán ochrany veřejného zdraví nebo Státní úřad pro jadernou bezpečnost podle zvláštních právních předpisů¹⁶⁷,
- b) byl výkon služby přerušen z důvodu nemoci po dobu delší než 8 týdnů nebo těžkého úrazu nebo onemocnění spojeného s bezvědomím nebo jině těžké újmy na zdraví,
- c) došlo k přerušení výkonu služebního místa nebo služby na dobu delší než 6 měsíců.
- d) na návrh služebního funkcionáře, pokud příslušník vykazuje při výkonu služby takové nedostatky, že lze důvodně předpokládat, že došlo ke změně nebo ztrátě zdravotní způsobilosti,
- e) z podnětu lékaře zařízení závodní preventivní péče, nebo ošetřujícího lékaře, pokud zjistí, že došlo k takové změně zdravotního stavu příslušníka, která odůvodňuje změnu zdravotní způsobilosti,
- f) na žádost příslušníka, pokud vysloví důvodné podezření ze změny zdravotní způsobilosti, nebo důvodnou domněnku, že jeho zdravotní obtíže

¹⁶² Viz § 42 odst. 1 písm. h) zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

¹⁶³ Viz § 79 odst. 1 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

¹⁶⁴ Viz § 2 odst. 1, 373/2011 Sb., Zákona o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), v platném znění.

¹⁶⁵ Vyhláška č. 393/2006 Sb., o zdravotní způsobilosti příslušníků bezpečnostních sborů.

¹⁶⁶ Viz § 4, vyhláška č. 393/2006 Sb., o zdravotní způsobilosti příslušníků bezpečnostních sborů.

¹⁶⁷ Viz § 82 odst. 2 písm. e) zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 274/2003 Sb.; § 28 vyhlášky č. 307/2002 Sb., o radiační ochraně.

vznikly, nebo se zhoršují v souvislosti se zdravotní náročností výkonu služebního místa, na kterém je zařazen.

Má-li příslušník za to, že lékařský posudek je nesprávný, může do 10 pracovních dnů ode dne jeho doručení podat návrh na jeho přezkoumání poskytovateli, který posudek vydal¹⁶⁸. V případě, že poskytovatel pracovních lékařských služeb návrhu na přezkoumání nevyhoví v plném rozsahu, postoupí do 10 pracovních dnů ode dne jeho doručení spis s návrhem na přezkoumání (včetně podkladů potřebných pro přezkoumání lékařského posudku a svého stanoviska) příslušnému správnímu orgánu¹⁶⁹. Správním orgánem, který lékařský posudek přezkoumává, je krajský úřad, který udělil poskytovateli oprávnění k poskytování zdravotních služeb¹⁷⁰. Po přezkoumání lékařského posudku příslušný správní orgán návrh zamítne a napadený posudek potvrdí nebo napadený posudek zruší a vrátí věc poskytovateli k vydání nového posudku anebo napadený posudek zruší. Pro přezkoumání lékařského posudku příslušným správním orgánem se použije správní řád. Lékařský posudek není rozhodnutím nebo jiným správním aktem, a rozhodnutí příslušného správního orgánu, který lékařský posudek přezkoumává, nemá povahu správního rozhodnutí, nelze jej tedy napadnout správní žalobou podle zákona č. 150/2002 Sb.¹⁷¹

Pokud byl příslušník propuštěn pro zdravotní nezpůsobilost, a tato nezpůsobilost byla způsobena následkem služebního úrazu nebo nemoci z povolání, náleží příslušníkovi jednorázové odškodnění¹⁷² ve výši 230 000,- Kč (ročně valorizováno) a náhrada za ztrátu na služebním příjmu¹⁷³ ve výši, která se spolu s jiným výdělkem, popřípadě s invalidním důchodem poskytovaným z téhož důvodu nebo podporou v nezaměstnanosti anebo podporou při rekvalifikaci rovná průměrnému služebnímu příjmu před vznikem škody¹⁷⁴. Je třeba zdůraznit, že nárok na jednorázové odškodnění a na náhradu za ztrátu na služebním příjmu nevznikne, pokud byl

¹⁶⁸ Viz § 46 odst. 1, Zákona č. 373/2011 Sb., zákona o zdravotních službách, v platném znění.

¹⁶⁹ Viz § 46 odst. 5, Zákona č. 373/2011 Sb., zákona o zdravotních službách, v platném znění.

¹⁷⁰ Srovnej § 36 odst. 5 písm. b) a § 15 odst. 1 písm. a) zákona č. 373/2011 Sb., Zákona o zdravotních službách, v platném znění.

¹⁷¹ Jak vyplývá z § 47 odst. 4 zákona č. 373/2011 Sb., Zákona o zdravotních službách, v platném znění, při přezkoumání lékařského posudku se postupuje tak, jako by šlo o „vyjádření, osvědčení, ověření nebo sdělení“ správního orgánu. tj. § 154–158 zákona č. 500/2002 Sb., správního řádu, v platném znění.

¹⁷² Viz § 105 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

¹⁷³ Viz § 103 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

¹⁷⁴ TOMEK, Petr. *Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů*. 2012. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. 2. aktualizované vydání. s 166. ISBN 978-80-7263-752-2.

příslušník propuštěn z jiného důvodu uvedeného v § 42. Existuje osobní zkušenost s případem, kdy zdravotně nezpůsobilý příslušník, který měl nárok na uvedenou náhradu, byl služebním funkcionářem přesvědčen aby sám požádal o propuštění. ve smyslu § 42 odst. 1 písm. m) s odůvodněním, že v případě propuštění pro zdravotní nezpůsobilost bude mít "ztíženou pozici na pracovním úřadě". Příslušník tím logicky přišel o značnou část peněz.

4. 2. 8. Propuštění pro fyzickou nezpůsobilost

Ztráta fyzické způsobilosti je důvodem k propuštění ze služebního poměru podle § 42 odst. 1 písm. h) služebního zákona. Příslušník je fyzicky způsobilý, pokud vyhovuje požadavkům na tělesnou zdatnost stanoveným ředitelem bezpečnostního sboru¹⁷⁵. Z uvedeného vyplývá, že každý bezpečnostní sbor má podmínky pro fyzickou způsobilost odlišně, pro potřeby hasičského záchranného sboru je jím pokyn generálního ředitele publikovaný ve sbírce interních aktů generálního ředitele HZS České republiky¹⁷⁶. Tento pokyn podmiňuje fyzickou způsobilost příslušníka „prokázáním zdatnosti“, tj. vykonáním zkoušky tělesné zdatnosti (tzv. fyzické testy). Pokyn dále rozděluje služební místa do skupin pro hodnocení tělesné zdatnosti a stanovuje organizaci zkoušek. Příslušník je povinen vykonat zkoušku v následujících případech:

- 1) v období 60 kalendářních dnů před předpokládaným ustanovením na služební místo u HZS ČR,
- 2) každoročně v rámci ověřování fyzické způsobilosti,
- 3) na výzvu služebního funkcionáře¹⁷⁷,
- 4) v rámci přechodu na služební místo zařazené do nižší skupiny.

Uvedený pokyn v příloze též stanoví vzor „Osvědčení o tělesné zdatnosti“, jehož odejmutí má za následek okamžité propuštění ze služebního poměru z důvodu §

¹⁷⁵ § 79 odst. 4 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

¹⁷⁶ Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR č. 58/2008 ze dne 30.12.2008, kterým se stanovují požadavky na tělesnou zdatnost občana při přijímání do služebního poměru příslušníka Hasičského záchranného sboru České republiky a na tělesnou zdatnost příslušníka Hasičského záchranného sboru České republiky pro výkon služby na služebním místě, na které má být ustanoven a organizace zkoušek tělesné zdatnosti a tělesné přípravy.

¹⁷⁷ Viz § 92 odst. 3 písm. f) zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

42 odst. 1 písm. i). Pokyn upravuje odlišné „služební osudy“ příslušníků ve služebním poměru na dobu určitou a na dobu neurčitou, pokud nespĺnili zkoušku. Příslušník ve služebním poměru na dobu neurčitou který nespĺní zkoušku, pozbývá fyzickou způsobilost pro výkon služby požadovanou pro dosavadní služební místo. Pokud jej nelze ustanovit na jiné služební místo, zařadí se do zálohy pro přechodně nezařazené na dobu maximálně 1 rok¹⁷⁸. Během této lhůty může příslušník kdykoliv požádat o znovuvykonání zkoušky. Jestliže se mu však ve lhůtě nepodaří splnit zkoušku, odejme se mu osvědčení o tělesné zdatnosti a je propuštěn. Pokud zkoušku nespĺní příslušník ve služebním poměru na dobu určitou, odejme se mu osvědčení o tělesné zdatnosti ihned a je propuštěn neprodleně.

4. 2. 9. Propuštění pro odbornou nezpůsobilost

Tento propouštěcí důvod obsahuje rovněž odchylku od ostatních bezpečnostních sborů, neboť se týká výhradně příslušníků hasičského záchranného sboru, kteří mohou své funkce vykonávat jen s požadovanou odbornou způsobilostí¹⁷⁹. Odborná způsobilost se ověřuje zkouškou a prokazuje se osvědčením o odborné způsobilosti¹⁸⁰. Osvědčení se vydává na dobu 5 kalendářních let s účinností ode dne vydání. Platnost již vydaného osvědčení o odborné způsobilosti se prodlužuje odbornou přípravou k prodloužení platnosti osvědčení. Pokud příslušník nesloží zkoušku odborné způsobilosti, zašle předseda zkušební komise¹⁸¹ osvědčení o odborné způsobilosti vzdělávacímu zařízení Ministerstva vnitra-generálního ředitelství hasičského záchranného sboru, které toto osvědčení vydalo; to zajistí nové přezkoušení nejpozději do 3 měsíců. Při nevyhovujícím výsledku se osvědčení o odborné způsobilosti příslušníkovi odebere. Odebrání osvědčení o odborné způsobilosti provádí vzdělávací zařízení Ministerstva vnitra-generálního ředitelství hasičského záchranného sboru na základě neúspěšného výsledku zkoušky. Tuto skutečnost zároveň vyznačí na stávajícím osvědčení o odborné způsobilosti a informuje o této skutečnosti příslušné personální

¹⁷⁸ Viz § 32 odst. 1 písm. d) zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

¹⁷⁹ Viz § 72 odst. 1 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, v platném znění.

¹⁸⁰ Viz § 72 odst. 5 písm. a) zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, v platném znění.

¹⁸¹ Viz pokyn generálního ředitele HZS ČR č. 23/2010: Komisi jmenuje ředitel HZS kraje nebo velitel Záchraného útvaru HZS ČR.

oddělení. Služební funkcionář vydá rozhodnutí o propuštění okamžitě, jakmile se o odebrání osvědčení dozví.

4. 2. 10. Propuštění pro osobnostní (psychickou) nezpůsobilost

Osobnostní způsobilost příslušníka zjišťuje psycholog bezpečnostního sboru na základě písemné žádosti služebního funkcionáře. Podnět k podání této žádosti může podat i sám příslušník nebo lékař poskytovatele pracovně lékařských služeb. Vyhláška č. 487/2004 Sb., o osobnostní způsobilosti, dále stanoví, že osobnostní způsobilost se zjišťuje při:

- a) přijetí do služebního poměru,
- b) ustanovení příslušníka na služební místo v rámci bezpečnostního sboru, pro které je toto zjišťování stanoveno jako jiný zvláštní požadavek,
- c) jednání příslušníka, na jehož základě se lze domnívat, že příslušník je osobnostně nezpůsobilý k výkonu služby v bezpečnostním sboru,
- d) jednání příslušníka, na jehož základě se lze domnívat, že příslušník je osobnostně nezpůsobilý k výkonu služby na služebním místě v rámci bezpečnostního sboru, pro které je stanoven jiný zvláštní požadavek osobnostní způsobilosti, nebo
- e) ustanovení příslušníka jiného bezpečnostního sboru na volné služební místo.

Komplexní vyhodnocení výsledků zjišťování osobnostní způsobilosti je zpracováno v listinné podobě jako závěr psychologa, přičemž vyhláška stanoví náležitosti závěru. V aplikační praxi se lze setkat s případy, že v řízení o osobnostní způsobilosti není příslušník seznámen s důvody nezpůsobilosti. Po hříchu se tak občas stává i v řízení o propuštění. Psychologové i služební funkcionáři se pak hájí odkazem na zmíněnou vyhlášku s tím, že tato neobsahuje žádnou pro ně plynoucí povinnost seznamovat příslušníka s důvody, které vedly k jejich závěru. S těmito tvrzeními nelze tak úplně souhlasit. Jednak zmíněná vyhláška sice neobsahuje povinnost odůvodnění rozhodnutí, nicméně v § 5 stanoví náležitosti závěru psychologa pouze demonstrativně. Navíc - pokud vyhláška stanoví, že proti tomuto závěru může příslušník podat návrh na přezkoumání vedoucímu psychologického pracoviště bezpečnostního sboru, je jasné že přezkoumání podléhá i důvody. A s těmi musí být navrhovatel seznámen. Jiný právní

výklad by kolidoval se zásadami demokratického státu, neboť by reálně hrozilo nebezpečí zneužití institutu osobnostní způsobilosti pro odstranění nepohodlných příslušníků svévolným a neodůvodněným posudkem psychologa.

4. 2. 11. Propuštění pro nezpůsobilost nebo omezenou způsobilost k právním úkonům

Dle ustanovení § 42 odst. 1 písm. k) musí být příslušník propuštěn také tehdy, byla-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena nebo byl této způsobilosti zbaven. Zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům upravuje § 10 občanského zákoníku. Pravomoc zbavit člověka způsobilosti k právním úkonům anebo ho v ní omezit má pouze soud¹⁸². Soud zbaví fyzickou osobu způsobilosti, pokud pro duševní poruchu, která není jen přechodná, není vůbec schopna činit právní úkony¹⁸³. Pokud fyzická osoba pro duševní poruchu, která není jen přechodná, nebo pro nadměrné požívání alkoholických nápojů nebo omamných prostředků či jedů je schopna činit jen některé právní úkony, soud její způsobilost k právním úkonům omezí¹⁸⁴.

4. 2. 12. Společná ustanovení o nezpůsobilosti

Jak je uvedeno výše, zákon o služebním poměru zná pět rozdílných propouštěcích důvodů. Společné mají všechny nezpůsobilosti to, že každá musí být prokázána pravomocným úředním dokumentem nebo soudním rozhodnutím o nezpůsobilosti. Ztráta odborné způsobilosti, jako důvod propuštění, je však upravena speciálně pro hasičský záchranný sbor. Pro žádný z důvodů nezpůsobilosti neexistuje subjektivní ani objektivní propadná lhůta – příslušník musí být propuštěn vždy, kdy se služební funkcionář dozví o pravomocném rozhodnutí o ztrátě (odejmutí) způsobilosti. Ve všech těchto případech propuštění náleží příslušníkovi nárok na odchodné a výsluhový příspěvek.

¹⁸² ŠVESTKA, Jiří, Jiří SPÁČIL, Marta ŠKÁROVÁ a Milan HULMÁK. Občanský zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxi, s 116. Velké komentáře. ISBN 978-807-4001-086.

¹⁸³ Viz § 10 odst. 1 zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

¹⁸⁴ Viz § 10 odst. 2 zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

4. 2. 13. Propuštění na žádost.

Důvodová zpráva k zákonu o služebním poměru uvádí, že (cituji): „*Dosavadní institut uvolnění ze služebního poměru, jehož podstatou je skončení služebního poměru na základě jednostranného právního úkonu příslušníka, je nahrazen propuštěním ze služebního poměru rozhodnutím služebního funkcionáře na žádost příslušníka s tím, že služební funkcionář je povinen v zákonem stanoveném termínu žádosti příslušníka vyhovět*“¹⁸⁵. Jak bylo řečeno v komparační části této práce, jedná se o institut téměř shodný s výpovědí zaměstnance, neboť propuštění je v tomto případě vázáno na prvotní právní úkon – písemnou žádost příslušníka, a do doby vydání rozhodnutí o propuštění je plně v jeho dispozici, tzn. může žádost stáhnout a ve služebním poměru pokračovat. Forma písemné žádosti není nikde stanovena, musí z ní být patrné kdo ji činí, komu směřuje a co je požadováno. Jsou lichá nařízení některých služebních funkcionářů, že pro podání žádosti je třeba použít předtištěný formulář. Ad absurdum se bude jednat o platný právní úkon i tehdy, když příslušník žádost napíše tužkou na „papír od svačiny“.

V souvislosti s tímto úkonem je třeba zmínit jednu podstatnou skutečnost. V roce 2011 napadlo několik příslušníků bezpečnostních sborů „postrašit“ své nadřízené demonstrativní výpovědí jako tomu bylo u výzvy „Děkujeme, odcházíme“¹⁸⁶. Bohužel, díky neznalosti ustanovení § 42 odst. 1 písm. m) zákona o služebním poměru došlo u spousty z nich po podání žádosti o propuštění k okamžitému vydání rozhodnutí o propuštění.

¹⁸⁵ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů České republiky, v platném znění.

¹⁸⁶ Jednalo se o protest proti neutěšené situaci v českém zdravotnictví, kdy bylo připraveno k 1. 3. 2011 opustit nemocnice 3837 lékařů. Lékaři nakonec uzavřeli s Českou republikou zastoupenou ministerstvem zdravotnictví Memorandum o úpravě poměrů. Zdroj : <http://dekujeme-odchazime.cz/>

5. PRÁVNÍ ÚPRAVA SKONČENÍ SLUŽEBNÍHO POMĚRU DE LEGE FERENDA

Úvahové segmenty, zabývající se některými nedostatky současné právní úpravy propuštění ze služebního poměru, lze vyextrahovat již z obsahu předchozí kapitoly. Tyto úvahy jsou většinou svázány tažným leitmotivem, kterým je občasná diskontinuita s normami vyšší právní síly. Hned na úvod bych chtěl předeslat, že nezpochybňuji nutnost omezení některých základních ústavních práv příslušníka - tím bych zpochybňoval veřejnoprávní podstatu zákona o služebním poměru. Žádná úprava veřejného práva by však neměla oslabovat zásadu legitimního očekávání – tzv. právní jistotu a předvídatelnost práva. To na co chci v první řadě poukázat, je problematika zavedení neurčitých právních pojmů do zákona o služebním poměru. Je zcela pochopitelné, že neurčité právní pojmy jsou nezbytnou součástí takřka každého právního předpisu. Na druhé straně právě požadavek právní jistoty, předvídatelnosti práva a dalších aspektů právního státu nabádá k potřebě konkretizovat právní úpravu. Domnívám se, že zákonodárce de lege lata podcenil fakt, že rozhodování v případě propuštění ze služebního poměru bude svěřeno do rukou služebním funkcionářům - většinou právním laikům. Netvrdím, že v pracovně právních vztazích tyto obdoby rozhodování neexistují (výpověď daná zaměstnavatelem). Pokud ovšem přijmeme fakt, že služebním funkcionářům stejnou moc zákon svěřuje i v případě rozhodování o vině a trestu (v případě deliktů) s existenčním dopadem propuštění bez náhrad (v případě posuzování znaků trestného činu), nutně se musíme zamyslet, zda je současná právní úprava dostatečná. Pokud zákonodárce věnoval tolik prostoru speciální úpravě bezúhonnosti, měl by se de lege ferenda zamyslet například nad konkretizováním, nebo alespoň demonstrativním výčtem "zavrženíhodných" jednání. Pro jinou skupinu neurčitých právních pojmů – tzv. jednání v rozporu s požadavky na příslušníka, bych v aplikační praxi důrazně doporučil respektovat známou tradiční sentenci (cituji): „*Juris praecepta haec sunt: Honestae vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere*“¹⁸⁷.

Další problematickou komponentou je též očividná multiplicita některých propouštěcích důvodů obsažených v § 42 služebního zákona. Tak například již zmíněné porušení služebního slibu je důvodem k propuštění jednak pod písmenem d)

¹⁸⁷ Corpus Juris Civilis: Toto jsou příkazy práva: Čestně žít, nikomu neškodit a každému dát, co mu náleží (samozřejmě tyto „příkazy“ neplatí jen pro právo, ale pro veškerý občanský život).

ale je také důvodem pro uložení kázeňského trestu odnětí služební hodnosti, který má za následek okamžité propuštění podle písmene e). Přitom v případě písmene e) není nutno "čekat" na zavrženíhodné jednání jako je tomu u písmene d). Není třeba dodávat, že hrozba svévolného právního výkladu porušení slibu a následného účelového rozhodnutí služebního funkcionáře je více než reálná. Další zjevnou duplicitou je samostatně uvedený důvod propuštění v důsledku porušení omezujících povinností stanovených v § 47 a § 48 služebního zákona. Za porušení těchto povinností hrozí příslušníkovi kázeňský trest odnětí služební hodnosti (s následným propuštěním), je tedy opět na zákonodárci aby de lege ferenda zvážil zrušení tohoto ustanovení jednak pro odstranění nežádoucího dualismu, jednak pro garanci řádně vedeného kázeňského řízení, neboť dle současné úpravy de lege lata se nelze zbavit dojmu, že v případě samostatně uvedeného propuštění není třeba vést kázeňské řízení¹⁸⁸.

Rozpačitě vyznívá rovněž normativní povaha služebního slibu a jeho vázanost coby podmínky pro propuštění ze služebního poměru v případě porušení slibu. Služební slib by měl plnit čestné místo v srdci hasiče jako morální závazek, nikoliv jako strohý popis povinností, které jsou navíc uvedené v jiných ustanoveních služebního zákona. Toto devalvující spojování právní odpovědnosti s porušením služebního slibu je nadbytečné a obsolentní, neboť ve vztahu k odpovědnosti za spáchaný kázeňský přestupek je současná právní úprava zcela vyhovující. Úprava de lege ferenda tedy přímo vybízí k přesunu služebního slibu z roviny zákonné do roviny morální (potažmo formulářové – srovnej historický exkurz) která bude vyjádřena jako písemný závazek příslušníka. Nikoliv jako hrozba, kterou se zastrašují vzpurní a odstraňují nepohodlní.

Při hodnocení právní úpravy služebního poměru je třeba mít též na zřeteli základní smysl adjustace služebních vztahů, totiž nejen unifikovat do té doby nejednotnou právní úpravu příslušníků bezpečnostních sborů a upravit komplexně specifický služební vztah v souladu s ústavním pořádkem ale hlavně posílit a stabilizovat sociální jistoty příslušníků v očekávání snížených výdajů bezpečnostních sborů¹⁸⁹. Narážím nyní na zmíněný důvod propuštění z důvodu porušení zákazu jiné výdělečné činnosti uvedené v § 48 odst. 2 zákona o služebním poměru. V roce 2010 vláda České republiky schválila snížení platových tarifů o 10 % u příslušníků

¹⁸⁸ TOMEK, Petr. *Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů*. 2012. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. 2. aktualizované vydání. s 183. ISBN 978-80-7263-752-2.

¹⁸⁹ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů České republiky, v platném znění.

bezpečnostních služeb¹⁹⁰. Plánovaný měsíční pokles platu se měl pohybovat mezi 2200 a 2500 Kč. Tento krok byl všem příslušníkům vysvětlován jako nutný krok k úsporám. Nikdo jim však nevysvětlil, proč místo deklarovaných 10 přišli v průměru o 15 a někteří až o 21%! Spousta z nich měla hypotéky proponované v poměru k platu před jeho snížením a tímto drakonickým škrtem přišli v podstatě o veškeré rezervy. V současné době znám již celou řadu příslušníků, proti kterým je nařízená exekuce nebo jsou v insolvenčním řízení. Po mém soudu - dané ustanovení stejně postupně „kanalizuje“ k zániku samotnými interními akty ředitelů bezpečnostních sborů, neboť například dle pokynu generálního ředitele hasičského záchranného sboru se zákaz výdělečné činnosti nevztahuje na činnosti konané podle části třetí zákoníku práce a pod tyto činnosti lze v podstatě subsumovat jakoukoli představitelnou pracovní aktivitu (vyjma činností které plní hasičský záchranný sbor).

Další mé výtky, směřující ke konkrétním ustanovením lze vysledovat z osobních komentářů u jednotlivých subkapitol, například nevhodné zavedení občansko právního institutu uznání dluhu, nebo zpochybněné *ratio legis* u nákladů na kovovou vložku rakve. Mnohem jednodušší (a důstojnější) by bylo stanovit tuto částku například součinem koeficientu s částkou životního minima, jak je to obvyklé v prostoru sociálního práva.

Finis corona opus. Na tomto místě cítím potřebu zmínit, že téměř půl roku po uznání tohoto mnou vybraného tématu diplomové práce se stala ve služební obci věc do té doby nevídaná. Ministr vnitra Jan Kubice zbavil Petra Lessyho funkce policejního prezidenta i služebního poměru¹⁹¹. K propuštění došlo z důvodu údajného porušení mnou výše zmiňovaného ustanovení § 42 odst. 1 písm. d) (porušení služebního slibu zavrženíhodným jednáním) a politické konsekvence, za jakých byl dnes již bývalý policejní prezident "uznán vinným" a propuštěn bez náhrady, v podstatě shrnují a potvrzují mnou výše indikované neduhy současné právní úpravy. Dlouho jsem zvažoval, zda mám tento případ pojmout samostatně jako detailní rozbor toho, co se dá se zákonem "při troše dobré vůle" napáchat. Avšak po zralé úvaze a s vědomím toho že tuto práci bude číst možná i "někdo jiný" jsem od tohoto záměru upustil. S vědomím zodpovědného otce rodiny (splácejícím hypoteční úvěr) který má svou práci rád, si

¹⁹⁰ Vláda schválila změny platových tarifů. [www.vlada.cz](http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-schvalila-zmeny-platovych-tarifu-78780/) [online]. 2010 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-schvalila-zmeny-platovych-tarifu-78780/>

¹⁹¹ Lessy skončil. www.idnes.cz [online]. 2012 [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/lessy-skoncil-0f0/domaci.aspx?c=A120829_110710_domaci_cen.

nemohu dovolit kritizovat kroky svého nadřízeného a ohrozit svou existenci. Nicméně jako osoba studující a respektující právo si mohu dovolit vyslovit právní názor, že právní logika v tomto případě propuštění sehrála klasickou roli pouhé pomůcky, která převrátila právní normu v žele a přeformovala ho do žádoucího tvaru. Navíc v samotném způsobu aplikace právní normy a v odůvodnění propuštění lze shledat podezření ze spáchání trestného činu zneužití pravomoci veřejného činitele. Pro toto podezření bylo také proti panu ministrovi Kubicemu podáno trestní oznámení¹⁹², nicméně v současném právním (a hlavně politickém) prostředí je v tomto případě jakákoli odpovědnost zcela vyloučena. Potom ale - platí-li koncept politické a trestní odpovědnosti selektivně pouze pro ty, kteří nám překáží (a vůči nimž jsme v pozici historických vítězů) a nikoliv na ty, „s nimiž mluvíme“, nemá žádnou cenu; je lživý a směšný.

¹⁹² Lessy podal trestní oznámení na Kubiceho. *Www.parlamentnilisty.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Lessy-podal-trestni-oznameni-na-Kubiceho-245589>

ZÁVĚR

Tón, kterým je podbarven obsah zejména závěrečných kapitol může svádět k dojmu, že popisovaná platná právní úprava služebního poměru není materií, u které bych postál naplněn pokorou a respektem. Zodpovědně prohlašuji, že tomu tak není a na svou obhajobu dám hned několik argumentů. Předně - k hasičskému záchrannému sboru jsem nastoupil v roce 1997, tedy v době kdy vrcholil legislativní i společenský tlak na komplexní právní úpravu všech bezpečnostních sborů. V úvodních kapitolách jsem dostatečně vybarvil právní kvas, v němž se bezpečnostní sbory v té době nacházely. Zahnutí Hasičského záchranného sboru České republiky do nově vzniklého zákona o služebním poměru jsem (nejen já) v roce 2003 vnímal jako důstojné završení cesty, kterou hasičstvo, zejména profesionální, ušlo. Dalším faktem, který mě nutí cítit současnou platnou právní úpravu bezpečnostních sborů je skutečnost, že příprava zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru, byla v počátku koordinována s přípravou zákona č. 218/2002 Sb., služebního zákona státních zaměstnanců. Avšak zatímco příslušníci bezpečnostních sborů jsou již sedmým rokem schováni "pod křídly" zákona o služebním poměru, civilním státním zaměstnancům z jejich materie zůstaly pouze nesplněné sliby politiků a smutně "vypelichané" torzo zákona s omezenou účinností. Navíc jako student Fakulty právnické jsem plně v zajetí imperativu "ctít zákon" a tato zásada mi nedovoluje zpochybňovat (jakýkoli) platný zákon. V tomto duchu nejen já, ale celá "služební obec" stojíme v pozoru vedle zákona, který nám skutečně dává sociální jistoty a umožňuje nám (prozatím) důstojný odchod do civilu když nám dojdou síly.

A pokud se i přes mou obhajobu nepodařilo vyvrátit pochybnosti o mé pokoře k zákonu - učiním tedy doznání. Ano. Přiznávám se že zpochybňuji. Nikoli však zákon. To co zpochybňuji je opakované odložení účinnosti tohoto zákona a způsob jakým byl během legisvakance lhůty deformován. Kritizuji snahu některých politiků (maskovanou pláštíkem rozpočtové odpovědnosti) "přilepovat" k zákonu novely, kterými se drasticky snižují platy příslušníků. Kritizuji zvrácené úsilí některých ministrů vytvořit negativní obraz bezpečnostních sborů jako "rozpočtovou zátěž" která vysává stát¹⁹³. Kritizuji, a de lege ferenda nabádám zákonodárce, aby upravili zákon o

¹⁹³ Odkazuji na historickou kapitolu této práce zmiňující výsluhové právo. Jak kontrastně zde vyčnívá moudrost českého středověkého panovníka nad hloupostí českého ústavního činitele 21. století, který držbu výsluh označuje jako nemorální.

služebním poměru tak, aby nedocházelo ke zmatení jazyků. Pro každého právníka vychovaného v systému kde norma stojí „*an sich*“ (lze jí dokázat nebo vyvrátit ale nelze jí každý den interpretovat jinak, tak jak se to hodí) je pohled na současnou aplikaci některých (nejen) propouštěcích ustanovení útrpný. Nekritizuji tedy zákon, ale sporná ustanovení které jsem v předchozí kapitole shrnul a konstruktivně navrhl jejich úpravu.

Na závěr bývá také obvyklé posoudit, zda byla splněna všechna úvodní zadání a shrnout přínos práce. Ponechám na laskavém zvážení hodnotitelů, zda se mi skutečně podařilo vytvořit kompilát popisující platnou veřejnoprávní úpravu s nezvyklým civilním přesahem do prostoru pracovního práva. Ohledně přínosu této práce - je nesporné, že každý příslušník by měl znát problematiku a konsekvence předcházející či mající za následek skončení služebního poměru. Jak je uvedeno v některých částech, tak neznalost těchto předpisů může mít pro příslušníky fatální následky.

Jsem si nyní vědom ještě jednoho provinění spojeného s touto prací. Jakkoli jsem se v úvodu zavázal, že v kompilační části vynechám osobní sepjetí s popisovanou materií (což je obvyklé), tento závazek jsem nesplnil bezvýhradně (což je neobvyklé). Nabízím vysvětlení. Právo jako celek je mou vášní a služební právo mým denním chlebem. Sepjetí se služebním právem proto nelze plně potlačit. Z tohoto důvodu nevidím za jediným důvodem skončení služebního poměru právní událost nebo právní úkon. Ani za jedním důvodem skončení nevidím žádný paragraf, odstavec nebo písmeno. Vidím jen smutné oči kolegů, kteří odcházejí ze sboru poté, co třetinu života věnovaly službě státu. Vidím křivdy spáchané na příslušnících v případě nezákonných propuštění. A vidím také bolest v očích kamarádů, kteří přišli o kolegu při „plnění povinností“ a slzy v očích dětí, které trpí nad ztrátou milovaného táty.

RESUME:

Termination of service relationship is by statute 361/2003 dealt differently from previous legislation. This differences applies to both a termination and also the reasons that lead to the release member. The law speaks of four ways of termination of service. This thesis is segmented into three thematic sections, each of which is further divided into two parts. The first part of the historical bloc is led propedeutically to fix different periods of development service law in the Czech Republic - from the Middle Ages until 2003, when the statute 361/2003 came into force on the service relationship. The second part of the historic block is conceived as a historical guide to selected legal materia, which was the first in our country fundamentally determined the further development of the service law - Law No. 15/1914 Imperial Code, the law on service of civil servants and public servants, service pragmatic. The second block from a methodological point of view on the comparative breakdown and compilation. Part comparative follows the same principles and elements of employment and conditions of service in the event of major disasters. Part analytic - compilation, containing the core of matter, the issue at hand koveruje detailed classification and description of the termination of service of de lege lata, with some copyright deposits and no signs copyright locks in with the law.

The final block is conceived as a purely authorial compressed, shifting the issue at hand in the design, which is responsible for both transparent and identify problematic aspects, both recommend legislative proposals de lege ferenda. The ending itself is then left free discussion of the fulfillment of the stated objectives, the author's feelings and assessment of current trends.

Seznam použité literatury:

BĚLINA, Miroslav. *Pracovní právo*. 5., dopl. a podstatně přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, xxxv, 599 s. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-405-6.

BĚLINA, Miroslav. *Zákoník práce: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xviii, 1616 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-1792-512.

BIERNÁTOVÁ, Olga a Jan SKŮPA. *Bibliografické odkazy a citace dokumentů: dle ČSN ISO 690 (01 0197) platné od 1. dubna 2011*. Zlín: Knihovna Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, 2011. Dostupné z: <http://www.citace.com/dokumenty.php>

DVOŘÁK, Jan. K aktuálním otázkám prohlášení občana za mrtvého. *Ad Notam: notářský časopis*. 2004, č. 6. ISSN 1211-0558.

GLUECKLICH, Julius. *Nová redakce zemského zřízení království českého*. Brno: Nakladatelství, 1936, s. 136.

HANUŠKA, Zdeněk. *Organizace jednotek požární ochrany I*. 1. vyd. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 1998, 98 s. ISBN 80-861-1126-1.

HANUŠKA, Zdeněk. *Průvodce krizovým řízením pro veřejnou správu*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2004, 407 s. ISBN 80-720-1471-4.

HENDRYCH, Dušan. *Právnický slovník: komentář*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xxxiv, 792 s. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-1792-543.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle novelizované právní úpravy účinné od 1.1.2010*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, 784 s. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-30-1.

KRÁLOVÁ, Hana. *Ve službě monarchii: rakouská a rakousko-uherská zahraniční služba v 19. století*. Vyd. 1. Praha: Agentura Pankrác, 2012, 131 s. ISBN 978-80-86781-18-1.

KOSATÍK, Pavel. *České okamžiky*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2011, 275 p., 8 leaves of plates. ISBN 80-721-5413-3.

MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, 673 s. ISBN 80-720-1433-1.

OTTO, Jan. Ottův slovník naučný: Illustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Dvacátýčtvrtý díl. Staroženské - Šyl. fotoreprint pův. vyd. Praha: Paseka;Argo, 2001, 901 s. ISBN 80-720-3367-0.

SZASZO, Zoltán. *Stručná historie profesionální požární ochrany v českých zemích*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2010, 306 s. ISBN 978-80-86640-60-0.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, 1450 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-285.

ŠVESTKA, Jiří, Jiří SPÁČIL, Marta ŠKÁROVÁ a Milan HULMÁK. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxi, 1373 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4001-086.

TOMEK, Petr. *Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů*. 2012. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. 2. aktualizované vydání. ISBN 978-80-7263-752-2, s 148.

Právní předpisy:

Zákon č.15/1914, č. ř. z., služební pragmatika.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

Zákon č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sboru národní bezpečnosti

Zákon č. 133/1985 Sb., požární ochrana, v platném znění.

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění.

Zákon č. 220/1991 Sb., o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře, v platném znění.

Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, v dříve platném znění.

Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, v platném znění.

Zákon ČNR č. 1/1992 Sb., Ústava České republiky, v platném znění.

Zákon ČNR č. 2/1992 Sb., Listina základních práv a svobod, v platném znění.

Zákon ČNR 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, v tehdy platném znění.

Zákon č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky, v platném znění.

Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), v platném znění.

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění.

Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, v platném znění.

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, v platném znění

Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, v platném znění.

Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, v platném znění.
Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, v platném znění.
Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), v platném znění.
Zákon č. 412/2000 Sb., o utajovaných informacích, v platném znění.
Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, v platném znění.
Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, v platném znění,
Zákon č. 218/2002 Sb., o službě státních zaměstnanců ve správních úřadech a o odměňování těchto zaměstnanců a ostatních zaměstnanců ve správních úřadech (služební zákon), v platném znění.
Zákon č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, v platném znění.
Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů České republiky, v platném znění.
Zákon č. 185/2004 Sb., o Celní správě České republiky, v platném znění.
Zákon č. 412/2005, o ochraně utajovaných skutečností a bezpečnostní způsobilosti, v platném znění
Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění.
Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění.
Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii české republiky, v platném znění.
Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění.
Zákon č. 373/2011 Sb., o zdravotních službách, v platném znění

b) Vyhlášky

Vyhláška MV č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci), v platném znění.
Vyhláška MV č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, ve znění vyhlášky MV č. 226/2005 Sb.
Vyhláška MV č. 323/2001 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zák. č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, v platném znění.

c) Nařízení vlády

Nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), v platném znění.
Nařízení vlády č. 172/2001 Sb. k provedení zákona o požární ochraně, ve znění nařízení vlády č. 498/2002 Sb., v platném znění.
Nařízení vlády č. 469/2002 Sb., kterým se stanoví katalog prací a kvalifikační předpoklady a kterým se mění nařízení vlády o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, v platném znění.
Nařízení vlády č. 104/2005 Sb., kterým se stanoví katalog činností v bezpečnostních sborech, v platném znění.

d) Organizační pokyny

Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR č. 58/2008 ze dne 30.12.2008, kterým se stanovují požadavky na tělesnou zdatnost občana při přijímání do služebního poměru příslušníka Hasičského záchranného sboru České republiky a na tělesnou zdatnost příslušníka Hasičského záchranného sboru České republiky pro výkon služby na služebním místě, na které má být ustanoven a organizace zkoušek tělesné zdatnosti a tělesné přípravy.

Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR ze dne 31.5.2011 k provedení § 48 odst. 2 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění zákona č. 530/2005 Sb.

Seznam judikátů:

a) Nejvyšší správní soud

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26.10.2011, čj. 4 Ads 43/2011 - 80

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 5. 2008, čj. 3 Ads 30/2008 - 95

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2010, čj. 6 Ads 169/2009-140

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 4. 2003, čj. 6 Ads 25/2009 - 95

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19.10.2009 čj. 4 Ads 94/2011 - 45

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 1. 2004 čj. 2 As 17/2003 - 79

b) Krajské soudy

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 25.10. 2010, čj. 22 Ca 177/2009

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 25. 10. 2010, čj. 22 Ca 177/2009 -

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 19.9. 2007, čj. 9 Ca 296/2005 – 46

c) Evropské instance

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 2. 9. 1998, věc Lauko proti Slovensku, J-ESLP 34/1999;

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 6. 2001, věc Sailer proti Rakousku, J-ESLP 227/2002

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 9. 10. 2003, věc Ezech a Connors proti Spojenému království, J-ESLP 280/2003

Akademické práce:

DOSTÁL, Filip. *Jednání mající znaky přestupku spáchané příslušníkem HZS*. Brno, 2009. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovi univerzity. Vedoucí práce Soňa Skulová.

Televizní vysílání:

LÁSKA, Václav. Interview. In: Hydepark. TV, ČT 24, 30. srpna 2012, 18:23.